Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 18 АВГУСТ, 1983 ШУ. ◆ № 99 (6821). ◆ Мах 3 кеп.

ДЕЗА СОВГIАТАШ ДЕННАД

ЦхьайттагIча пятилетка кхоалагIа шера къаьстта дика хьа а хьегаш, шоай тIайийца декхараш тIехкхоачашдеш ба Нохч-ГIалгIай гIишлой управлене СМУ-7 гIишлохой. Ерригсоюзни социалистически яхье къахьегарча ах шера даьхача къахьегама толамий итогаш йолча царна еннай СССР «Минпромстроя» карара кара тела Цlе байрахи хьалхара ах чаи премии.

ГеннодрадагIа гIишлой-монтажни балхаш дара ворхI бетта план 100,7 процент кхоачашьяьй цо. Шийн низаца гIишлой балхаш дара задани 106,4 процент кхоачаш а еш, плана тIа лаьрхIачул совгIа даьд 86 эзар сом мехка гIишлой балхаш. Цу хьокхама ворхI бетта задани кхоачашьярах рапорт делар СМУ-7 коллективо гIишлонхой дезача цIейга кхачалехьа.

Дерригача технико-экономически хьоккхамий плани тIайийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш я из. Къахьегама овсарле лакхьара ворхI бетта план 3,2 процент тIехкхоачашъяьй. Соахка укх хана хиннача тукца шийсача из лакхьенай 2,9 процент. ГIишлош хьалъярга дIабола мах лохбарах гIишлой материалаш, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах укх шера планал совгIа палчахьалкхена бaь пайда 62 эзар сом ба.

Хадлаиза социалистически яхье хьалха а латташ хIанзалехьа пятилетка кхаь шера задани кхоачашьяьй цхьайолча гIишлонхой бригадаша. Царех я Арутюнянц Арам керте латтача слесарий-монтажникий бригадаи Магомадов Леча кулгалдеча комплексни бригадаи коллективаш. Цхьа смена дIа яхийташ цар шоай нормаш 130 процентал чухьахьа кхоачашдьяь. Белгалдаккха дезаш да цар даь гIишлой балхаш цхьаккха тайпа брак йоацаш хулилга.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДАИМ—СТРОЕ!

КПСС ЦК ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Хlама хьакхолларен йалларен ленински наькъагIа советски халкъ бIубенна дIахьалхашна кхувла парте. Шоаш ца кхобеш, хьинаре къахьегар, дукхачар турпал тоьтар а цIаккха дицлургдоаца бIухой денал гойтар а ленински парте миллионаш а миллионаш а болча тешаме къоигий биографешца юкъара хIамаш да.

Коммунисташ даим а хьалха боагIаш хиннаб. Шоай масалца, шоай чIоагIалца, принципиальность хиларца, Iимерза хиларца, наха керте оатта а къахьегама сийлахь - доккха революционни эскара мугIарера бIухой хила а массана кийча хиларца даим наьха дегаш айдаьд цар. Хlаьта цар тахан а сийлонца къахьег заводской цехашка, колхозийи совхозийи кхашка, конструкторски бюрошка а Iилман лабораторешка а. Массанахьа гойт шоай граждански, партийни декхар кхоачашдара масал. Баха а боагIаш салаIа бахараша нагирхоща болх бу, коммунистически идейни чIоагIа пропаганда ю.

15 августе КПСС Центральни Комитете новкъостий **Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, Г. В. Романов, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Н. И. Рыжков** парте ветеранашца вIашагIкхийттар.

ВIашагIкхетар хьадийллар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара **М. С. Горбачева:**

Деза новкъостий!

КПСС ЦК Политбюрос тIадиллараrIа мукъаба сона укх зале гулбеннача парте ветеранашна, къахьегама ветеранашна моаршал хатта.

КПСС ЦК тахан вай вIашагIкхетарах а тейп-тайпарча ноахалий, советски общества тайп-тайпарча социальни группай викалашца кхыча вIашагIкхетарех а КПСС ЦК Политбюро IерхI ленински традицеш дIахоахьар.

Новкъостий! Шоай яIаш тIа эггара халагIа, цунца цхьана эггара сий долашагIа йола исторически мисси — революци ехга, хIалакьхина мохк айбелга, социализма лард йоллилга кхаьчача советски наьха ноахалий викалаш да шо, шоах дукхахьара бийваб тIема бIайха ала.

Уж геттара бирса хаваш яр. Лерrва е варrва ца ховш хиина тIом бар вай лоаттабьр. Виззалца наб е а хIама дац а вIаштIехьдалацар. Оалаш ма хиллара, гIоврал довлица болх бе безаш хулар. Цхьабакъда, сийлахь-доккхача де лерхIачо сийлахь - доккха хьинар а хьахулийтар. Когаш тIа уроттташ, чIоагIлуш, денал совдоалаш, герз бе а делла ше лорабеш хьабоагIар Советий Мохк. Укхаза гулбенначарех хIаравар, — миллионаш бола шоай нийсаркой а санна, — доккхал а деш хьабеначча наькъага—хьинареча къахьегама а турпала карагIдийнарий а наькъага юхахьажа йиш йолаш ва.

Хоаш ма хиллара, сий дарен лархIарен дешаш цIаьккха алар дукха дийхадаш оаха шо КПСС Центральни Комитете. Парте ветеранашта, къахьегама ветеранашна дерригача советски халкъа Iалаьмате йоккхача опыта аккумуляци яьй. Хlаьта тхона ловра цу опыто а шун анализо а вай юкъарча гIулакха, хIанз партена а халкъа а, советски наьха ерригача ноахалашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара кхы а хьинареrIа гIулакх дар.

Цудухьа, ленински парте сий дола ветеранаш тахан шуца вIашагIкхийттача хана, тхона ловра шун опытах а аьннеех а дикагIча тайпара пайда эцара хьакъехьа къамаьл хилар. Кхетадеш за хиллара, цу тейпарча къамаьло дIадех хаттараш оттадар а, критически уйла яр а, кхоачамбоацарий анализ яр а. Лоаца аьлча, хьадувла, гуччахье, партийни IаьдалагIа, ленински IаьдалагIа къамаьл дергда вай.

Вай къамаьл дIадоладелехьа лоацца дешахьалхе еш из ала безам бар са.

Хlаьта хIанз, новкъостий, малагIа дIаволалу? Хьанна лургда дош?

Дош ац 1915 шера денз КПСС член волча, Советий 1-ча Ерригсоюзни съезде даакъа лаьцача, Октябрьски революце Ленинградски пачхьалкхен музена гIо деча парте ветераний Совета председатела **В. П. Виноградова.**

ДIахо къамаьлаш дир 1932 шера денз КПСС члена, Социалистически Къахьегама Турпала **П. Д. Бородина**, 1918 шера денз КПСС члена, Сийлахь - боккхача Даймехка тIема а къахьегама а ветерана, КПСС XXVI съезда делегата, г. Киева Печорски района парте ветераний Совета председатела **В. И. Киселева**, «Ростсельмаш» завода строгальщика, дукхача станокаш тIа болх белга заводе эггара хьалха дIадоладаьча, Дона тIа хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник хиннача **П. К. Колесникова**, Белоруссе лаьтта лелаеча НИИ турахьа дIаювча ка болча культурай селекце а юкхьанцарча семеноводства а отдела заведующе, Социалистически Къахьегама Турпала, БССР Iилма заслужени деятеля **Н. Д. Мухина**, инженера, Социалистически Къахьегама Турпала, РСФСР заслуженни механизатора **В. М. Бахолдина**, отставкерча инженер-майора **М. Д. Ташмухамедова**, 1931 шера КПСС члена, Социалистически Къахьегама Турпала, Казахски Талдыкургански областа «40 лет Октября» яхача колхоза председатела **Н. Н. Головацке**, граждански а Сийлахь-боккхача Даймехка а тIемай ветерана **Я. Д. Чанышева**, Социалистически Къахьегама Турпала, Московски «Метростроя» начальника заместителя **Т. В. Федоровас.**

Цул тIехьагIа къамаьл дир гулбеннача безаме тIаийцача КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста **Ю. В. Андропова.**

* * *

КПСС кулгалхоща парте а къахьегама а ветераний безамеча, доттагIлен хьале хинна вIашагIкхетар чакхдоал. Партена, цун Центральни Комитета, КПСС ЦК Политбюрона ветеранаша тешам белар. Даьхе социально-экономически а духовни а дегIайоаляра, цун низ алсамбаккхара, халкъа вахара хьал тоадара, советски наьха къонача ноахала кхетам балара шоай низаш, знанеш, опыт кердача хьинарца тIаергхиларах.

(ТАСС).

НОВКЪОСТА Ю. В. АНДРОПОВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Деза новкъостий!

Вай къамаьл, тхона хийттача тайпара, чулоацам болаш, пайдане хилар, ма дарра аьлча, Политбюрона хилча бокъахьа хийттача бесса. Аз, сога хаьттача, укхаза даьча къамаьлий кхо хIама белгалдоаккхаргдар.

Цкъа дале, из хьинар хилар, партийни IаьдалагIа вIоаргга тешаш хилар. Коммунистически идеалаш цIанхха мах боврrбоацаш хиларех, парте хьабахьаш бола никъ нийса хиларах дог тешар. Вай тешача дика мел долчоа тIехьа, новкъостий, советски халкъ тIаккхача мел тIертаьчоа тIехьа къовсам доаттабе, геттара чIоагIа къовсам доаттабе белгаш хиларах дог тешар. Дукха ха йоаццаш вай деддир кердача тайпара йола дунен тIа эггара хьалхара пролетарски парти хьаьлча РСДРП шоллагIча съезда деэткъа шу дизар. Сийлахь-йоккха дерригдунен исторически мессе адамлен истере чухь керда зама хьаеллар, керда коммунистически цивилизаци хьалр дIадоладелга шоллагIа тIаежача большевикий ленинций партех геттара боккха, хIамо жоабхьрбоаца ина хилар. Хlаьта из мисси КПСС-о сийленца кхоачашъю.

ШоалагIа дале, вай тохамий а къоастае езача проблемай а мах беча хана реализм хилар, доагIача тайпара дуццаро гIадвуг. Хlама аьлча, факташ йола бесса гуш хилар, общественни вахара чоалханс, вIашдухьленаш йолаш хилар кхеталар, цхьаккха хIама хоаде ца гIертар, цхьа бакъда хьадаь дайнар кIезига де ала ца гIертар — нийсса дерриг лерда тIа вIашгIехьаьйаккхача политикаца хилар дагадоацараш.

Хlаьта, юххера аьлча, белгал ца йоахаш Iелаш со укхаза белгага холуш хинна творчески, новаторски уйлаш. Хула ма хулий, Iанха кIезига а ца хулаш. Iойнача опыто, хьахиина дайнача хетараша, оамалаша, Iомадаь дайнача хIамаша кердалар, юкхьанца тамашийна да аьнна хеташ дар хьатIаэца новкъарле еш. Бакъда, коммунисташ, бокъонца боккха коммунисташ кхача тайпара мах ба. Цу тIа хьатIаьяьлча хьаелла луш йола вайга юхе дика гойташ йола лакхале санна я вахара опыт. Цу тайпарча опыто, юха а ца детташ, чIоагIлу кердача тIаккхуш хулга, из ца хилча вахаро, дегIаена социализм эргайоаккхаш тоамра практино вайна хьалхашка увттаду декхараш кхоачашде йиш яц, кхоачашдургдац.

Парте ветераний, къахьегама ветераний корпус дикача форме я, балха форме я вла йиш йолаш я. Хlаьта из геттара дика а хет. Ца кхы ча тайпара хила йиш а яц. **(Тlоэраш тох).**

Новкъостий! Парте а халкъо а ветераний массаза а чIоагIа сий ду. Юкъанца цу деша мIалн «къаьна салтеe» яхилга дар. Хlанз «ветераш» аха дош керда, гуманистически мIалн долаш да. Алхха тохамах чакхваьлча ца бIухочох аьнна ца Iеш, бакъда, кадрови болхлочох, юртарча къахьегамхочох, заслужени Iилманхочох, артистах, хьехархочох, лорах — царех массанех а бериал оалаш сий деша ветеранаш оал. ЦIаккха ца кхоачалу хьинар дола, башха-дика нравственни оамалаш йола, дIаьхенна, партена тешшаме гIулакх деш бола нах ба уж.

Ветеранаш — дерригта адамле дIаьхегIа даьча, керда вохкар хьакхоллара ше санна ар кхы йоаца опыт ярац. Массехк ноахала карагIаьы вараш чулоац цу опыта исторически диапазоно. Хетадеш, дукха ха йоаццаш ветеранаш оалар революци я ялалехьа парте членаш хиннарех, ленински гварде ленал долча къовсамхоех. Цул тIехьагIа шийна ветеранаш хилар улариехь, советски хьалхарча пятилетки хана социалистически яхь дIайолаьрех.

Шоана юкъе ба — социалистически Даьхе лораярах, моастагIа вохаварах. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема тешаща сийленца къахьегарах оаха чIоагIа дегIара борхал оалараш.

Хlаьта за сихха дIахьалхашмахьа йола, цудухьа хIана техан ветераний пленадана юкъеболхьаб вай заманхой, целина айярараш, дунен тIа эггара йоккхагIа йола гидроэлектростанци хьаьльараш, космос кораерзархой... Ницта хьахуд ханий бувлам. Хlара ноахала юкъарча боккхача балха шийа даакъа кхоач. Бакъда, коммунизм хьалъяра опыт ше мара ца цхьан тайпара а екъа йиш йоацаш а. Цудукъа вай бокъо яц цун мах бола цхьанкха даакъилг дайта.

Центральни Комитето цо дехаш, новкъостий, ЦК Политбюро дерхIаш яр шун доагIаила, дикагIа а коммунизма гIуланха дукхагIа пайда боалаш а ветераний опытех пайда хиита эшаргбар хьоагI, аьнна шуца цхьона уйла е. Ма дарра аьлча, укхаза нийсса белгал ма даккхара, дуццар да вай заман хоадам болыш дола декхараш, дукхагIча лаьккъе ярда а кердача тайпара чоалхене а дола декхараш кхоачашдара боккхагIа йолча ноахалий опытах сай за эцара хьакъехьа.

Новкъостаща цу декхарех дийнар. Цу темах массехк дош ала мукъабе сона а.

Шоана массанена, шеко йоацаш, йовзаш я КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленуми материалаш. Экономически строительства а идеологически балха а эшарашка хьежна парте XXVI съезда решенешта конкретизаци йир цар.

Деша мIалн, нагахьа санна экономиках оале, мохк экономически дегIабоалабара кердача этапе вай чудевна хиларах латт, дегIаяьхкача торонаша а доккхагIа хиннача общественни эшараша а бериттача боахама балха бовраш дIенхаштта лахкбаэа барr ца хилар, экономика эффективност нахьа санна айийзе ярr ца хилар, вай Iалаьмате боккхача боахамах лерттIа болх бу, дика вIаштIехьаьккха механизм яхаа эргйоацача этапе чудениа хиларах. Цох дийнад парте съездаша, Центральни Комитета Пленумашка.

Цхьабакъда, цу шерашка баьча белха боагIача тайпара мах а беш, тIеххьарча съездаша оттадаь декхараш хIанз а дерригаш кхоачашде тайна хилар белгал ца даьккхача далац вай. Долче, эггара хьалха пайна тоъам беш яц экономика интенсиви дегIапра наькъа тIа яккхара темпаш. Бахьанаш тайп-тайпара да укхаза. Хетаргахьа, Iеткъа хургда керда декхараш кхоачашдара наькъаш кхоачам боалаш тIагIертта вай лийха ца хилар, цхьайолча хана цхьа бахьан долчох а кхоечамбеш хиина хилар, хьаIайна аьнна инерци сиха дIаникха могаш хиина ца хилар.

Денза дисар хIанз де дезаш да. Цо, кхыдар дIадаьлча а, дIадех планироване, доал деча, боахама механизмана юкъе хувцамаш делга. Хlаьта вай декхарийла а да цу тайпара хувшаман де, кердача пятилеткина, оалаш ма хиллара, дика кийчденна а долаш чулоацам.

Белгала аьлча, новкъостий, вай ир санна масштаб болча а цу тайпара йоалламе йолча а экономикаца сих ца луш хила деза. Укхаза, кхычахьа цаьапнахьа а доацача тайпара нийса доагIаш дагорхIаэа диста, цкъа — ю сеедаде, яха кица. Дукхьал цудухьа, боккхий решенеш кийчьеча хана хIара дош чIоагIа Iомаде гIерт вай. Йоккхийча масштабех йола эксперименташ ю юкъесдоладе могадеш долча кердалараща болх машта бу себба ре сих а ца луш таккара, планови а къахьегама а дисциплинаш, къахьегама оцсарлениа, бIарча хьайица общественни производства эффективноста малагIа алжиш ю хьажара.

Хlама — идеологически балхах. Пленум чакхьаьлкхай вай. Решени тIаийнай. Юхедиса керттера дар — из решени кхоачашъелга. Тlаккха практически фу яхила да на? Из да — новкъаьдале а, решени гIуланхан юкъе хIама а йолаш йола юкъ дIаякхар. Из да, кIеехаштта, хIама къайла ца хьоаш, ира саьнаш теркал ца дем ца дуташ кахаца къамаьл де Iомадалар. Из да — къахьегамхой политически культура хидаиза лакхьар хIара сатах сакхетаме, шеко йоацаш, новкъостий, общественни вахара сакхетаме доккьошко вар дукха.

Кхетадеш да, дукхаьл деннаца, геттара а дикача, геттара а хоача дешашца из де йиш йоацаш. Вай дувца а доагIаш дуц экономически балха идеологически Iалашо ярах. Бакъда, цул кIезигагIа боацаш, нагахьа санна боккхагIа беце, лоархIам болаш да экономически е шерагIа аьлча — идеологически балха социальни Iалашо яр. Хlана аьлча, моллагIча тайпара лие а порядок ца хила ро, боахама лерттIа доал ца деро, законаш телхадеро, рункъа Iоаде гIертаро, кхаьаш ийдаро пайлана боацача боакхх зоараш агитаторий а пропагандистий а болх.

Долче, идеологически болх тоабарех дувцача хана, вай из хьалхашка отт комплексни, дукхача планах дола декхар, из кхоачашдаро дIадех дерригача лостамех хьнаре гIулакхаш чакхдахар. Хlаьта из алхха идеологена дена а Iаш. Духовни, материальни, организационни факторай тернал а еш, комплексни къестаделга дIадех хIаьа доккхача декхаро.

Хьазнарда вай масала дисциплина дешаш. Социалистически общества хьакъ долаш я сакхетаме дисциплина, пох хьатуд дика, хьаьлала болх. Хlаьта цхьайолча моттигашка дисциплина чIоагIъе яха тIаьхьехам кхетабаьб хIаравар ший балха моттиге болз дIайболабелча дешар чакхбаллалца хилара чIоагIа административни тIаьхьоаман доттабар санна. Боккъалдар аьлча, цунга а хьежа веза, прогульщикашта талазар а деш. Цхьабакъда, кхычун а уйла е еза. Балха хьаевсча дешт из чакхбаллал ца шийн балха моттиге фу дергда сага, хьаде хIама долаш вий из. Шийн эзданех миита лоархIаву из, оасаре къахьегара эшаш дола хьалаш IалашдаьнIий цунна — цу дешай. Хlаьта уж — керттера дешаш из дий, массанахьа а йоакхо яьац.

Хlаьта, социалистически дисциплина мIалн сенах латт аьлча, из латт хIаране шийн балха моттиге дизза къахьегарах. Кхетадеш ма хиллара, проходной йолча тIехьабисараш дуцарал хьалагIа да цу тайпара хIама делга. Бакъда, цох латт керттера дар а лоархIамегIа дар а. Укхаза дукха хIама, хоаш ма хиллара, тийша да дика вIаштIехьабаьккхача идеологически, политико-кхетам балара балхах. Хlаьты из болх ба къахьегам чей хаьи дIадеххачи тайпара вIаштIехьбаьккхара, нах дикагIча тайпара дIаюха бийсбара, материально - технически Iалашо елга дика леладара, моральни а материальни а стимулирование дра тайп-тайпара формаши а средствиши эргайоазаш тоаяра кор гIортала еш хилаиза дергбац.

Лоаца аьлча, алхха да кхоахаль йола духовни, материальни, организационни факторащ вIашагIтохаро къахьегама лакха культура — производстверча порядкаи дисциплинаи эггара тешаметIа йола гаранти.

Цу декхарийн проблемайн хьакъехьа аз укхаза дувц, царех хIаралар къоастадаро партеи халкъаи шун опыте эшанеш хиндаь, деза новкъостий. Хоаш ма дий социальни творчества, кхоанелга дIахьелханкаьа ахаро дIакхича дола мел Iралаь дерригa нахьа дар юхедутиш ца дIаьхегIа хулийтацу. Вай де дезача балхий фронт, новкъостий, Iалаьмате боккха я.

Цхьабакъда, йолаш я балха цхьа участок ветераний опыти эшанеш къаьста чIоагIа хиндаш. Оаш кхеталаьд лаатт сона бувзар нагирхоша цара болх болга.

Вай общественни йолаш я поазнаща юкъера, цаьаза оалам ца хиллара, дазнтен бераштен юкъера конфликт. Бакъда, из вIалла а дац. Укхаза вай болла а хIама вIаштIехьа да яхилга. Хоаш ма дий нагирхой хьакъехьара къовсам масса хана цу е кхьча формагIа цхьа бахьан доалаш ца хиннилга шойла хьалха дIабахарел вотIа ба уж а дикагIа ба. Аьаш. Цхьайолча хана боккхийча нахе бола уж хIанзара нагирхой, цу тайпара мича хинна, вай! Йокх оагIорехьара. Болаш ба хозаша мел ца дезаш долчоа «дай» йехие ба ала безам бола нагий нах а.

Ма дарра аьлча, уж къоаманаш хьабала пайда боацам хIама хет сона. Къона тIехье вIалла а вогIа из вай хинарчул из кхы тайпа керда я. Керда тIехьенаш ротапрактаца доаха конеш санна юхаьяхулаш мичай. Царех хIарене хьалха дIахтаччи опытах кор гIоргола а еш шийна тайпара мах а беш Iомаду дуне хIама хьакхоллаш беча балха керда прменаши средстваши юкъе а кхуалаш. Шоай ханарча тьяланцея эзанцея дIанийсъ ала а гIерташ.

Хlаьта дерригa хьайийцача новкъостий, кхетаде деза — массанена из атта дене а, — хIара тIехье цхьадолча хIамашта шийна хьалха хинначул вIагIагIа. ДукхагIа хIама гуш ма хоаш. ГьагIа хIама гуш болга. Дагалохийтарда из лоана В. И. Ленина дешаш: «Дахша лоаттабьчул дикагIа къовсам лоаттабу вай. Вай бераша кхы а дикагIа лоаттабергба къовсам, хIаьта уж йот е баогба». Цудухьа нагирхой Iомабеча, кхетабеча хана ця ленински дешаш за гаргагIаш хила деза вай.

Дицалийта йиш яц, иштта цхьаьккха а. Нагирхой кхы тайпа хачаш йола нах я санна. Тайп-тайпара хул. ХIанзарча хиира дуккха дукхагIйола нагий нах — коммунизм хьалъеча хьинаре лаьца лоаннараш. Вай гIулакх лерттIа хьаллоргаш а из дIахо хьош а бола нах ба. Бакъда, духьал цу тайпара юкъара хьал долча хана къаьстта чIоагIа бIаргашка къувл нагирхой цхьадолча лаьхъа индизенчества къахьегамен общественни гIулакхашкен пассивни хилара, дисциплина йоацаш хилара дифаташ. Сагото ца яйташ дизал нагирхошта юкъедоагIа нерайе мещанства айп а.

Цу тайпарча явленешта, цу тайпарча настроенешта духьала хьадда къовсам доаттабе беза. Вай тIехьенина вахар Iомаде деза материальни хьало (из ка дIа ме йола дикагIа хила а деза, хург а да) сага Iоткьам бергбоацаш, цунна мел эшараш да из IалашвергвоIаш. Алхха сага духовни рузкъа да вIалла боврам боацаш. Из бокхча цу доллен сий дакхара певах хьалъоллен дезаш деце а — вай цу тайпара рузкъа Iоадара тIехьа да. Ше мара доацаш сага, советски сага доагIаш дар, хIаьта а.

ВIалла боврrболаш лоархIам болаш хIама да, укхаза новкъостада нийса ма аллара, къоначаа ваха воспитательно-патриотически кхетам болар а.

Дерригa чулоацаш а аьлча, нагирхоица масса хана а беш бола болх бе беза, цар башхалонаш, уж балачара керда хьалаш теркал а деш. Хьадувла иштта оттадо вай дош: парте хIара ветеран, къахьегама хIара ветеран нагирхой хьехамча хила веза. МалагIча формагIа кхоачашдергда из гIулакх дикагIа иштта оттадергда из, ветеранашна цхьана уйла а ль къоастаде деза партийни комсомольски организацешта.

Нагирхоша юхавенна цхьаьккха цхьа замечани а я. Новкъостий, нагирхой — вай тIехье. Из дош — дуккха дийна кIордадаьр санна хеталу. Цхьабакъда, шийн чулоацамга диллача из вIалла а кIордадаь дош дац. Къонала болх беш я ха. Из иштта хила доагIаш а да. ЛоархIаме да вайна тIехьайоагIа тIо хье цхьаккха хIамаш дукха Октябра байрахха. Ленина идеяшта тIехьара боврrбоаца, дизза шоай гIулакх доввзаш нах болгах дог тийша хилар.

Партени халкъан хьалхарча вай ветеранашта кагIдаьнна Iалаьмате доккхий гIулакхаш сенах латт аьлча, уж латт цар вайна йоагIаш йола тIехье кийчъеш хиларах. Цар моттиг дIалоац доладаь гIулакх цхьайолча хана кхьметтел боккхача толамца а дIахо дахьа могаргдолча ката. Цунах доккхал де йиш йолаш ва ветеран. Из вай сийлахьча ленински парте сийлахь-доккхача гIулакхе преемственность Iалашъеш дола бокъонца партийни хьесапера хIама да.

Итогаш еръа вай ЦК Политбюрос дизза хьалхлоаш ерригача сферашкара ветераний лоархIам лаккбе беза, экономически общественни вахаре цар даакъа лацара йолаш йола формаш кхы а актуальностIа болча чулоацамца хьаллиза еза кхаш кхаьа даь къамаьлаш. Къаьстта лоархIам болаш гIулакх да йиш я ветеранаш сагг эргаваьккха гоавнеча моттиге, характераш хьахулача моттиге. Уж я — профессионални товзала школаш, политинформаци система, ориньивникаша ... боагIарешиен, хIаьта иштта нах бахача моттигашка беш бола болх, халкъа университеташ, Iилма-технически творчества кружокаши группаши, халкъа тIахьоавия, кхы дукхадараш.

Со раьза ва шоаш укхаза учете латтача партийни организацешка ветеранаша хьинар айдара йолхьо е еза ахача а. Укх тайпара цифра йоалаергъа аз шоана: «КПСС-е вола 50 шу» яха знак енна коммунисташ 220 эзар сагг да вай. Из боккха низ ба. Хlаьта партийни организацешцара цар бувзамаш алка членски взносаш дIателарахи партийни собранешка ахарахи чакхдоалаш хила йиш яц. Масала, дика хургдар, нагахьа санна хана боккхагIболча коммунисташа 1983 шу чакхдоаллаш 1984 шу доладуш чакхъюха лаьрхIача отчетни хоржамий собранешкен конференцешкен хьинаре даакъа лоацаре.

Новкъостий! Укхаза аьнар биззача боарие доагIаш да Советашта а, профсоюзаш ахьйолча общественни организацешта а. Пайдане хургдар цалтэ боахама дукхача довкъошка, эскаре, моттигерча дукхача партийни организацешка йолаш йолча ветераний тайп-тайпарча советий болх тоабар, кердабаккхар.

Белгал ца доаккхаш дита йиш яц бокъо а йолаш салюта бахьа дукхьа ветеранаш шоашта могача тайпара дIахо къахьега гIерташ хилар санна дола хIама. Цу дикача гIулакха эггара чIоагIагIа тоам хургболаш йола режим оттае еза. Укхаза боккха лоархIам болаш за эздел долаш ветераний уналцIенох, царна шоашта лоаш лолтуш терко еш, из лорадеш хилар. ХIирачень шийн шлага къежа а дето къоабалдеш дола гIулакх кораднагIаргдолаш. Хlаьта иштта хьежа веза ветеранашна моллагIча хана а дуцар цар къахьегама юкъе даакъо лацар дале а е цар общественни балха хьакъехьа дале а.

Ца дуцаш дита безам бац со кхыдола лоархIаме дешаш а. Ха еьлое хилар иштта а нешта а ха алар да. Хlаьта нахаи а доагIаш ветеран санна дIаIа вахар дувзаденна да Iомиль вахара стандарташ хувцарна. Атта дац дукха деза гIуланха юкъе хьинаре даакъа лоацаре юхавала. Ха дIалхача сага лаар а тIаккхув. Цхьайолча хана из дерригa дета чIоагIа новкъа долаш а хул. Из дерригa хургдоацаш дизза дIадаккха могаргдац эггара дикагIа тоевнача общественноста а. Бакъда, хала хеташ дагадоаллар а материальни халонаш кхе а уж йолаш йолча моттига, вайна могарг я да, вай доккхарийла а да.

Дукха ха йоацаш тIаийнай Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцена юкъен гражданскин тIем тIен даакъа лаьцарий персональни пенсеш хьакъехьара решени. Укхаза йолаш да кхы чIоагIагIа юкъара дола дешаш е. Царга а хьожаш хургда вай. Финансови кхоачамаша лоачча тайпара сиха из де торо ца лой я.

Бакъ ма дий, новкъостий, дерригa финансех тийша доацилга. ДукхагIа йоанхо яр, адамий тайпара дукхагIа терко яр, дог лаьзаш лоархIаш сийдар. Из да эшаш дар. Хlаьта хIара партийни е профсоюзни организаци, хIара пачхьалкхен учреждени, хIара къахьегама коллектив, хIара саг даим из дагадоагIаш хила веза.

Чакхвоалаш, деза новкъостий, са ала безам бар укх тайпара. Вай вIашагIкхетар, оалаш ма хиллара, тоттгача гоме чакхдоал. Бакъда, аз кхетаду ер миллионаш болча ветеранашна гуччахьа деш дола къамаьл санна. Хlаьта со тешаш ва укхаза мел аьннар шун дараш санна долча вахара наькъех чакх мел баьннарашта кхеталаш хургхиларах.

Доккха баркал хилда шоана, новкъостий, къамаьла юкъе хьинаре даакъа лацарах. Оаш мел аьннар, ерригa шун предложенеш чIоагIа Iомаергъа.

Мукъаба сона, шоана а шун кхоачара барашта а могаш, толамаш, эггара дикагIа мел дар хилар доаш лоаца бахкха.

(ДIаьхдаь тIоэраш тох).

Репортаж

КЕРТТЕРА ДЕКХАР

Фургона тIа а даIаш Надтеречни района «Братский» совхоза механизаторашца силоса лаьрхIа хьажкIаш хьокхача долх тхо. Сона уллув вагIа доакъар кийчдеча бригада бригадир Дениев Ахьмад. Мело хьехк мух. Тlаккха, цхьаные духьала «кулг» лаьцача санна, соц. Дукха ха йалелхьа догIа долалу.

— Тхона эшача хана делха а ца делхаш, хIанз новкъа долча хана делх догIаш, — йоах Ахьмада. — Силоса лаьрхIа кхо бIаь гектар хьажкIаш кхеьй оаха укх шера. Хlанз сихбеина уж хьокхаш боахкар тха механизатораш. догIаше тхо дутаде...

Наькъа тIа хьагучайоал цхьа машина. Хlанз а енкъ чIоагIа бошабанза ба, цудухьа из сиха йоагIа. Оаха хьалъайдаь кулгаш бIарга е дайна машина юхасоц. Ахьмада водителага хоатт:

— Идрис, оаш хьажкIаш хьокхача догIа делхий?

— Делхаш. Тlатella хьажкIаш хьокхаш боахк механизатораш.

— Мел йоал? — шофер сиха волга шийна хоашшехьа Iелац Ахьмад из цуга ца хьаттача.

— 100 центнер, — хьахоз дIайолаеннача машина кабина чура.

— Из дика да. Кастта бIаь ткъо центнер а хургьа. — оал, ше шинга оалаш санна Ахьмада. фургон дIа а йолайийташ.

ХьажкIаш хьокхача кхай Iаа кхаьчача тхона йира болх беш йола шиъ комбайн. Хьалха йодачун тIа вагIар коммунист Полтагов Махьмад, цунна тIехьа воагIар Гиппаркаев Мухьмад.

Уж шиъ укх совхозе къахьегаш воза дукха ха я. Дукхаза социалистически яхье хьалхара моттигаш лькхай цар.

— ХьажкIаш хьокхаш сона доза хет, — йоах Полтагов Махьмада. — Уж дIаювча хана а вар со укхаза, цул тIехьагIа царна цувал деш е хиннав.

Лаьтта хий лекхаш дене а, бакъда, хьувкъам дика хиннаб. Укх кхо бIаь гектара тIара 3000 тоннаш кIезигагIа йоадаш силос кIоагашка чуйолла дага бе совхозе. Гуш да боахаме доакъар кийчдара гIулакх лерттIа вIаштIехьдаьккхалга. Укх шера патчахьалкхенга шура йохкара илан хивал хьалха кхоачашъе дош деннад совхоза хьайбаш леладераша. Цудухьа боахк совхоза къахьегамхой, сихбенна доакъар Iалашдеш. Хlаьта, доакъар кийчдеча даьнъа лацар шоай керттера декхар лерI коммуниста Полтагов Махьмада а Гиппарнаев Мухьмада а.

— Сиха а дика а бу цар шиъне а болх, — йоах хьекъа хьажкIаш дIаккухьаш волча водитела, тхьовра тхона наькъа тIа духьалкхийттача Хасуев Идриса. — Селхан 40 гектара тIара хьажкIаш хьекхар царех хIаране.

Шийх лаьца-м хIама аланзар Идриса. Фу дергда, иштта я шуй оамал, массаза а новкъостех дувцаш. Идрис ва совхозе дикагIа лоархIача водителех. Вешарс-м, Ахьмада ма аллара, укхаза вайтарг а вацар.

ХьажкIаш хьокхачи кхай тIара лаьна тха фургон кхоач силос чуйоллача. НаьъкагIа доагIаш цхьаннахьа а хьажкIаш Iолегаль моттиг вийсъяланзар тхона.

— Силос дика чуйоллар тха керттера декхар да, — аьлар силос IотоIаеш волча бульдозериста Мисирбиев Асланбека.

Из хьаьнала къахьегамхо дукха Iайзар сона къамаьл деш. Силос чуйоллача коата тIа хьатIанхьачар Алиева Сайд-Эмина трактор. Лафет Iойовессаь лаьпатул тIехьагIа шиъ еза С-100 яха трактор дIайилалийтар Асланбека.

Сеца латта вIалла а йиш хилац шун. Цхьаннеча тIехьа шоллагIаьр а йолаш, цахаддаш хьаухийт укхаза йиза лафеташ тIехьайийза йола тракторащ, машинаш Полтагова Махьмадеи Гиппараева Мухьмадеи.

I. ХАЖМУРАДОВ,
Надтеречни района «Коммунизма дикъ» яхача газета сотрудник.

ЦХЬАН РАЙОНЕРА ХОАМАШ

Дикача къахьегама толамашца накъаболх Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленноста 90 шу дузача шIейна «Старогрознефть» НГДУ скважинашта капитальни даьттан кIалеи ремонт еча цеха болхлой. Ер шу доладелча денз цар ремонт яьй 1744 скважинана е планагIа лаьрхIачул 135 скважинана дукхагIа.

Дика лел ремонтникий гIуллакхаш август бетта а. Цар декхараш тIанйцад 272 скважинана ремонт е. Уж шоай дешa дай ба. Август бетта хьалхарча 14 дийнахьа цар ремонт яьй 130 скважинана. Уж я цу юкъа ремонт е езарел дукха дукхагIа.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдаиен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаьча ремонтникашта юкъе хьалха латт Солнышкин Дмитрий, Луконин Владимир, Бесчастный Александр, кхыбараш. Цар вггара дукхагIа ремонт яьй скважинашта.

• • •

Старогрозненски управлене бурувалеттараша ер шу доладелча денз техад 17600 совгIа метр буруя, паччахьалкхен планал совгIа техар да 1700 метр бурув. Паччахьалкхен планагIа бурув а теха йистелкхa езаш хиннар йиъ скважина йолча йистелькхар ялх скважина я. Хьалъьий борхI керда буровой установка, планагIа хьалъс езаш хиннер ялх мара йоацача.

Производства эффективность лакхъяра даьнъе а дика ка йовлаш къахьегаш ба бурувдеттараш. Цар укх шера кхоаьй 158 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 762 тонн Iаьржа метал, кхыйола материалаш. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги кхоярах, бурув деттача остех бизза пайда ийбарах ах миллион совгIа сома пайда баьб цар паччахьалкхена.

ДIабахача ворхI бетта шоаш даьха къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба уж укх август бетта а. Ер шу доладелча денз планал совгIа теха бурув дIа лаьрхIача хIанз уж къахьегаш ба сентябрь бетта чотагIа.

Хьалха латташ я буровой начальникаш Баскаков Иван, Воробьев Николай, Шулинин Иван, Швецов Владимир, Сайко Георгий керте латтача бригадай коллективаш.

А. ТИЩЕНКО.

БАЛХАШ СИХДЕ ДЕЗА

«Экажевский» совхозе ялх бIаь гектар даьтта дIалаьца укх коартолий кхаш. Эттара хьалха чуэца йолаьй Евлоев Хьажбийкарен Итазов Исраьилен кулгалдеш йолча звеноша хьалкхеьраш.

— 60 гектар хулаш да Евлоев Хьажбийкара звеной кхо, — йоах № 2 йолча бригада агронома Альдиев Беслана. — Тахан царех 46 гектара тIара ярапш чуийна дергда тхо. Дийнахьа 5—6 гектара тIара ярапш хьалха низ дIанхоач хIанз укх кхай тIа воаллача 110 сага.

16 август хьатIаотташ чуийцай 60 гектара тIара коартолаш. Уж хьийкъай ала мегаргдолаш я. ПланагIа кха йоагIараш 115 центнери тIанйцача декхарех 150 центнери йолаш хIара гектара тIара 180 центнер коартолаш йовх Евлоев Хьажбийкара звенос. Совхоза специалисташа яхачох цул ярапш свина дика хиннай Угурчиев Iамархана, Аушев Юсапа, Бузуртанов Махьмад - Гире, Итазов Исраьила, кхычар ярапш а. Хьагуча суртах совхозе торо хургья паччахьалкхенга коартолаш йолхара план дикка тIехкхоачашъе а, фуна лаьрхIа шсашта мел эша дIаоттае а.

Таханарча дийнахьа керттерча гIуланхех цаI да ма могга сихагIа ерриге коартолаш чуийца яхар. Со цига хинавча 15 августе кхо копална мара яллацар кхай тIа коартолаш яьйоаххаш, хIаьтта болхлой е геттара кIезига бар. Цу хьакъехьа аз шийта хаттар дича совхоза № 2 бригада бригадира Кациев Iийсас аьлар (цун бригадерча механизатораша 250 гектара тIа хьалкхеьй укх шера коартолаш):

—Отталъча графикагIа 30 тонн мара яц хIара дийнахьа Грознерча «Горплодоовощторга» дIаила еза коартолаш, кIезига я кхыча торгующи организацеша дIакхухьараш а. Из бахьан долаш деррига тхоай низаш оарцагIдаьхадац оаха. Итт копалка яхы а бригадашна дIаоттаьь латташ я. Шин бIаь саг гаргга болхлой а ба тхона эшшача хана кхай тIа арабаргболаш. Тха низ дIакхоачаргба хIара дийнахьа итт гектара тIара коартолаш хьанка.

Цо яхар баьъдолга хайра сома совхоза центральни хьатта со яхьчача. АргIаш а даь кхо бIаь тонн гаргга коартолаш латт цига дIаяхьийта кийча йолаш. Коартолаш хьакхара а уж паччахьалкхенга йохкара а темпаш геттара сихъе еза, дика латтача хаоттамах ма могга пайда а эцаш. Из гIулакх массе а оагIорахьа лерттIа вIаштIехьа ца доаккхе кхерам ба коартолаш чуийца а йоалаш геттара тIехьъялар. Цу гIулакха шIехдаштта оарцагIбала беза РАПО, совхоза специалисташ, вIаштIехьдаккха деза совхоза болхлоша хьа ма йоахха торгующи организацеша коартолаш дIачуийергIола гIулакх а. Цу хьанъехьа аз даьча хаттара жоп душ Грознерча «Горплодоовощторга» директора Гадаборшев Iаддал-Маькита аьлар:

— Дукха мухь кхухьаш йола транспортни управленера тхьо грузовни йолалу укх деношка «Экажевский» совхозера тха торга № 6 базе коартолаш Iоххаьа.

Торгующи организацеша ицтта шоай декхараш кхоачашдой совхоза торо я тIехьа ца йоалийташ хаинаьа ерига коартолаш чуийца яла. Ала хIама доацаш шкъарчоа дика дIадоладьд совхоза кхай тIара а хьаттара а балхаш. ТIатеIа къахьег копалкаш лелаеш болча механизатораша Угурчиев Iамархана, Евлоев Хьажбийкара, Бузуртанов Махьмад-Гире, косилкаца кхай тIара сух хьокхаш волча Евлоев Юсапа. Юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачашъю царех хIаране дийнахьара балха норма. Коартолаш хьалохьаеш болча болхлошта юкъе къахьегама оасарже дакха йолаш балхаш деш хилларех белгалбаьннаб Сакалова Хьава, Аушева Люба, Яндиева Зина, кхыбараш. ХIаьта коартолаш дIакхухьаш болча шофераштa юкъе эггара дукхагIа рейсаш ю вежараша ГагиевгIар Аюпен, Муссаси, Ибраьхимен.

Механизаца юкъе а йолаш дика вIаштIехьдаьхад балхаш центральни хьатта а. Цига хьанар вIдения къахьег погрузчикаш тIа баъача механизатораша Кациев Ахьмадa, Цароев Iийсас, тракториста Муталиев Висангирe.

Укх деношка совхоза къахьегамхошта новкъостал деш за жение тахха вола Социалистически Къахьегама Турпал Албогачиев АртагIа а. Цо шийна могар ду коартолаш чуэцара балхаш вIаштIехьдоахача.

С. АУШЕВ.

-СУРТАШ ТIА: 1. Евлоев Хьажбийкара звеной кхай тIара коартолаш чуэцаш боахк совхоза болхлой.

2. Совхоза дикагIбола механизаторий - хилъсейчи (аардеьара аьттехьа) Угурчиев Iамархан, Евлоев Хьажбийкар.

3. Керда газеташк журналаш даьхаш кхай тIа вена Экажевски культура Цен директор Албаков Iалихан.

Н. ПЛИЕВА сурташ.

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ТОЛАМАШ

МЕХКДАЬТТА — ДУКХАГIА

ВорхI бетта республикерча мехкдаьттахошта юкъе лелаьча социалистически яхьа итогаш йича хьалхара моттиг а хьожаеш, республикански Сийлен улга тIа йихьай «Малгобекнефть» НГДУ коллектива. Планал совгIа ер шу доладелча денз цо даькхад 2410 тонн мехкдаьтта.

Управлене промыслашта юкъе лерхача социалистически яхье хьалха латт Монахов Михаил Миронович керте латтача кхоалагIча промысла коллектив. Ер шу доладелча денз духхьал цо ше планал совгIа даьккхад 1300 тонн «Iаьржа дошув». Заданел совгIа 900 тонн мехкдаьтта а доаккхаш яхье шоллагIа моттиг лаьцай Тебоев Суламбика кулгалдеча цхьоалагIча промысла мехкдаьттахоша.

●

ДЕКХАРЕХ ТIЕХДИКА ЛОАРХIАБУ

Паччахьалкхен планал совгIа продукци арахецарен ка маьхала яккхарен шера тIаийца хиина социалистически декхарош хIанзалехьа дукха хIама ца эшшаш кхоачашдаьд «Промавтоматика» НПО Грознески опытни завода болхлоша. Цар укх шера планал совгIа арахийцай 80 эзар гаргга сома маьха продукци, маьхала яьккхай 140 эзар сом мах бола продукци.

Планал совгIа ара мел хийца нормативно-цIена продукци къахьегама оасарле лакхъяра чотагIа хьаьй. Яхье хьалха латташ хьайоагIача Моребес Евгений Алексеевичи Дубровин Александр Андреевичи керте латтача электронно-монтажни гальванически участкий коллективаша хIанзалехьа рапорт леннад борхI бетта план кхоачашъярах.

●

НАЬСАРХОИ ТОЛАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода болхлоша цхьайттагIча пятилетка кхоалагIча шера даьха толамаш гIадвугаш да. Ерригa укхаза арахецача продукцех 25,6 процент яр паччахьалкхен дикала Звая йолаш я. Август бетта чотагIа 164 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци маьхала а йоаккхаш. 320 эзар сома маькз товарни продукци аре а хецаш чепхбаьнкхар завода болхлоша дIабаха ворхI бутт.

Хьалха латташ хиларца белгальяьна я Нжагожев Iийсан Бенов Бахьаудин керте латтача цехий коллективаш.

●

ГАЗОВИКИЙ ДОШ ЧIОАГIА ДА

«Чечингаастрой» треста коллектива укх шера йиллай 30,5 километр газопровод. Газ чуйиллай 3100 квартире е планал совгIа — 60 совгIа квартире. Газовикаша ворхI бетта планал совгIа даь гIишлон-монтажни балхаш бIаь эзар сома мехала да.

Шоай декхараш тIехкхоачашдеш я Межидов Увайси Добриев Султани керте латтача спецСМУ коллектив.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

НОВ. О. Э. МЕДОВНА
«НОХЧ-ГIАЛГIАН АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГIИШЛОНХО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленноста объектaш хьалъеча доккхий хIамаш кхоагIдувларах, общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо» яха сийлен цIи лойла Медов Элдердий Османа — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттев газ йоакхача управлене слесара-монтажника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шера 15 август.

НОВ. В. Р. ИНОЗЕМЦЕВНА
«НОХЧ-ГIАЛГIАН АССР МЕХКДАЬТТАН ГАЗОВИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ ВОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьттан газовии промышленноста даьхьа доккхий хIамаш кхоагIдувларах, общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан газовии промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла Иноземцев Василий Романовича — «Горскнефть» яхача мехкдаьттев газ йоакхача управлене воккхагIа волча мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шера 15 август.

НОВ. В. В. СТАНУЛИСА
«НОХЧ-ГIАЛГIАН АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГЕОЛОГ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта геологе даькъе доккхий хIамаш кхоагIдувларах, хьинаре общественни болх барах «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни геолог» яха сийлен цIи лойла Станулис Виталий Александровича — «Грознефть» объединене тематически экспедице начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шера 15 август.

НОВ. Ю. Д. ЩУПАКА
«НОХЧ-ГIАЛГIАН АССР МЕХКДАЬТТАН ГАЗОВИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьттан газовии промышленноста лакха говзал йола специалисташ кийчбеча доккхий хIамаш кхоагIдувларах, беркате Iилман-педагогически болх барах, общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан газовии промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла Щупак Юрий Давыдовича — академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грознески мехкдаьтта института мехкдаьтта машиностроени материалийн кафедра доцента.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шера 15 август.

ХЬУВКЪАМ ХЬАЛКХЕБАРАХ ДАЛАЦ ГIУЛАКХ...

Бахача наха баьнадаараш, сом лоаттабеча боахамашта юкъе йоаккхагIарех лоархIаш я Грозненски района «Пригородный» совхоз. ХIара шера цо лу итт эзар совгIа тонн помидораш, нарсаш, кабачкеш, кабуц, баклажанаш, Iажаш, кхораш, боалаш, хьачаш, к. кх. дI. Доккхий да совхозе къахьегамхошта карарIа шера хьалхашка латта декхараш а. Дукхьала баьцадараш паччахьалкхенга докха деза 7200 тонн. Хьинаре къахьегарах укх шера дика хьувкъам кхебе вIаштIехьдаьлар баьцадараш леладерий. Цхьабакъда, дика хьувкъам хьалкхебаьбар аьнна далац гIулакх. ЧIоагIа лоархIаме да из хаинахьа чуэцарп дика а болаш нахага дIаккхачийтари. Цох совхоза дика лоархIаю ала йиш йийте?

Масала, карарча шера 40 гектара тIа совхозе дIайийнаяр нарсаш, ала доагIа, хаоттамо вовнъарло яь яле а, лерттIа доал дар бахьан долаш уж дика хиннаяр. ХIанз ерригa а нарсаш чуийна бала боахк баьцадараш леладераш, цхьабакъда. Гулаева Тамарас кулгалдеча бригадо мара шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдац. Укх шера совхоз декхарийла я паччахьалкхенга 600 тонн нарсаш йохка, хIаьта хIамалца ехараш 182 тонн мара яц.

МалагIа да цун бахьанаш? Цхьа-дале, деррига а дIадийна хиина нарсий гн хьаха хьахулача сортагIа да. Из бахьан долаш цхьаттарра хьахинна нарсаш телха йолаялалехьа чуэца карагIдаьдандар. Волхлой тоъавзар.

ШоалагIа-дале, паччахьалкхенга йохкача продукце дикала тIахьонам лоаттабеш саг вац. Ишттa чу 2 нйца консервни заводашка. Горплодоовощторге дIаяхьийтачул тIехьагIа, брак хиларах дIа а ца эцаш совхозе юхаяйтар 126 тонн нарсаш. Ужаш хьайбашта ала мара пайдана йоацаш дIаяьлар.

— Цхьайолча хана дагадох соке баьцадараш леладераш тхоай тишашка хьа я боалабе, цар яьпихa продукци ишта дIанйю хьожабеча ма бакъахьа дар. — дуц Горплодоовощторга аикала Горбаков Мухьмадa. — ТIакхо ховргдар царпа наха ма лагIа продукци вц. ХIаьта «Пригородный» совхозера продукци наха дIадехкача тайпара дика яц. Из ийелу баьцадараш леладераш, минча беса яле а, шоай продукци сихагIа дIаяхьийта тIерташ хиларах. Из дика я е во я хьажа пхьаккха а бригадир сагота вац. ХIаьта наха дIаэцаш йоаш нарсаш, кхыйола продукци тхона эшац.

Ишттa, совхоза дукха царсаш стандартни ца хиларах юхаяйтар Октябрьски консервни заводера а. Цо хьахьокх совхоза кулгалхоша шоай бригадирашкара, болхлошкара продукци дика хилийтар хьа ца дехилга. ГIулакх кхыча тайпара хургдар, нагахьа сайна нарсаш, кхыдолa баьцадараш чуэх ка хIара яьшка къаьстта да волаш яларе, дIаяхьийта продукци малагIча бригадера йоахьийта ховргдолаш цхьа белгало йоре. ТIаккха ховргдар во продукци потребителашка дIаяхьийта бригада малагIа я, жоп хIантара хьадеха деза. Цо новкъостал дергдар докха баьцадараш дикагIа хилийта, наьха бехктоккам айбе. Цох пайда баргбар баьцадараш хьалкхедечарна а торгови болхлошта а.

ХIанз совхоза массе кхашка хьахиннай помидораш. Уж чуэца йоланьй. Совхоза болхлошца цхьана помидораш гулъеш ба новкъостал де баьккха «Красный молот» заводера болхлой (150 саг). Пермера студенташ (400 саг). Из боккха низ ба. Чу ма эшца продукци консервни заводашка, города тикашка дIакхахьа транспорт йолаш я. ХIаьта а массаниахьа пхьатара бовкхо яц продукци дика хилийтара.

Ишттa, № 7 йолча бригада кхашка волаш сона бIаргалайра укх тайпара сурт: болхлой помидораш гулъеш боахкар. Баькъа, кхайна йисте яьеса яьшкаш латташе. — «уж юхе хьатIаяь транспорт йоацаш латт тхо», — яхаш хьагулъяь помидораш гувнаш а деш лаьтта Iоехкар бригада болхлоша. Сарралца маьхха кIал яьдача, сарахьа тишашка дIайизхьачу тIехьагIа шкалагIча дийнахьа Iуйре хилланна кхайлача помещене а пхкача мишта хургья помидораш? Во хургья!

Совхоза баьцадараш леладераша кхетале деза хьувкъам хьалкхебаьбар аьнна гIулакх чакх ца доалилга. Баьцадараш керда, дика долаш потребителашка дIакхачийтар цар керттерча декхарех цаI да. Ишттa гIулакх кхетадеш ца хилча наха вIалехараш дика Iалашде вIаштIехьдаргдац.

Х. ШАДИЕВ.

НАЬХА СИБАТ ХОЗДЕРАШ

Дукхахча хана денз хьадоагIаш да хIара саго ший сибат хоздара даим а терко яр. Хьалха-м геттара атта ма дарий гIулакх. Эшеш дукха хIама дацар—кIоди бритвеи хилча. КIодаца керта тIара чеш лоргар, бритваца модикменх доашар. Ха дIа ме йода, вахар тоа ме лу дукхагIа терко ю наха шоай сибат хоздара. Цу гIулакха хIанзарча наха дIадехар дукхе дукхагIа да.

Царна хIанз эш тайп-тайпара прическаш, маникюраш, педикюраш яр, кулгаш тIара мIараш тоаяр, массаж яр. Уж деррига наьха хьашташ дизза кхоачашдераш, цар юкъ-сибат хоздераш ба тха объединене болхлой. Геттара дукха точкаш я тха вай городе бахача наха уж гIулакхаш деш. Ялх бIаьн ткъан итт саг ва цига къахьегаш. Царех дукхагIбараш дукхача шерашка болх беш, наха дег тIара баркал оалаш бола специалисташ ба. Грозне бахача дукхача наха дика вовзаш ва тха эггара дикагIчарех лоархIаш вола мастер. № 1 йолча парикмахерске бригадир, къахьегама ветеран Агаджанян Павел Бабаевич. Укх тIехьарча массехк шера объединене коллективашта юкъе лаьржача социалистически яхье дани в хьалхалатташ хьайоагIа во кулгалдеча парикмахерске коллектив. Цудухьа йизза бовьо а йолаш цуна телаш я тха объединене варара-кара тела цIе байрахх. Цхьа бутт, цхьа шу дIадахийтадац цу коллективо план а тIанйца социалистически декхараш а тIехкхоачаш ца деш. ХIаранегара оаха хьадехар да клиенташна безаме хилар, цар хьашташ дизза кхоачашдар. Из дика вIаштIехьдоал цу парикмахерске болх беча мастерий. Тха объединене къаьна ца йовзаш я Н. Имагожевай, В. Оганова, Е. Кунершмидта, кхычар цIераш. Дукхача хана цхьан метте цар болх баро гIо ду клиентура шерьяра, хIаьта массазара клиенташ дукхагIа ме хул аттагIа да план кхоачаш а тIехкхоачаш а е. Цу парикмахерскея дукха тIехьанташ яц Саркисов Ашот Макарович, Висиев Iабдул, Никитина Татьяна керте латта коллективаш а. Цар а массала тIехкхоачашъю бетта заданеш.

Дикача коллективаех дувцаш хилча, алаеза даргдац тха дикача нахах а, къаьстта хьекамчех а. Тха объединене чуйоагIача 48 точке къахьегаш ва 68 хьехамча. Дукхача шерашка хьаьнала къахьегаш, нормаш тIехкхоачашъеш, клиенташа чIоагIа лоархIаш производственнаш ба уж. Иттaш кагирхой ба тха объединенена Сацаева Белис, Тепсаева СаIида, Холюкоева Халимата, кхычар Iомабаь. Масала, царех ба Л. Трушкина, Е. Баскакова, Л. Пдвгова, дукхаа кхыбараш. Кагирхой говзал лакхе хилийтара терко ю оаха. Тха объединенена эша болхлой Iомабеш я Грознера № 26 йола училище. хIаьта цхьаьха цхьа метод а я тха къона специалисташ кхебаца. Школа йистелькха дукха кагирхой хьанйбу оаха балла. Уж тIачIоагIбу эттара говзагIа болча производства ветеранашта, хьехамчашта. Ярхьа ворхI бетта царех хул цинш шера училище деша баьгIачарел вIалла а эшашагIа бIала специалисташ.

Йоккха терко ю оаха наха гIулакх дара культура лакхъяра. Цу гIулакха лаьрхIа тха объединене вIашагIъеллай занм а болх беш йола массазара производствени совещании. Цига оаха дувца уттаду балха лоархIаме дола, къахьегама дисциплина чIоагIъярца дувзадена делаш. Цу совещане даакъа лоацаш ба тха ветеранаш, коммунисташ, комсомолаш, хьехамчаш. Эттара хьалха царгара хьадех оаха шоай коллективашта занамчехий хьашташ дизагIа кхоачашдар.

Цу дерригене а дика вIаштIехьдоалийт тха тхоай декхараш кхоачашде. Баькъа, дувца пхьана ийслу цхьа бола мастераш гIона. цIима хьара болаш а. Из гIулакх оаха цIаккха а дитац тесса. Цу сахьате бехктоккаме оз бехке вар. Ишттa цахала гIона хилараx выговораш тийнай оаха» Г. Дятловайна, Л. Арутюновайна, С. Антоновайна, М. Арустамовна, кхычарна. Цкъа даьнка гIалат кхы далийтац бехке бараша, кхы а дикагIа болх бе гIерт.

Дукха терко ю оаха парикмахерскешка безаме, цIена, сийрда хилийтара. Коллективашйна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара бIубенна къахьегаш хилара тешел деш да тха хьокхамаш а. Шу доладелча денз планагIа доагIачул кховзтъе эзар сома мехха бытовой гIулакхаш даьд бахача наха. Дика гIо даьд оаха укх шера юрта боахама къахьегамхошта цхьа къар Iалашдеча а. Заган-Юрта а ухаш 8 дийнахьа 14 тонн йол кийчьяьй тха коллективо.

Тхоашта хьалхашка латта доккхий декхараш дика хетаду оаха. цудухьа деррига а дерга тхоашта нах оазза хилийтара, хIара салоне царна дерттIа гIулакх дара.

Л. ДЖУНИДОВ,
«Грозгорвврисп а х е р ские» яхача объединене керттера инженер.

ДIИЛМАИ ТЕХНИКАИ ДОАЗОНАШ

МАССАЗА ГIОР ЙОЛЧА

3200 километр бIаьха бола Байкало-Амурски машинаькъа магистраль буллаш вай мехка гIулакх хила дийзад массазарча гIораца. Фу тайпара натоваш дутеш цо магистрала гIишлонхошта?

— Цхьаккха а тайпара! — дуц АПН корреспондентага БАМа проблемех волча СССРа Iилмай Академе Iилман совета секретара экономически Iилмай кандидата Кин Анатоле.

Цу тайпара чIоагIдаь яла ан цхьаккха а бувзам болаш дац вайна йовзача къайнарча учебникаш тIарча фотографешца — хьувзаенна рельсаш, лаьтта аьгача сана, кIттIа, ахашлийна цIенош. Цу тайпара тIаэшаш хиннаб нах пхьан хана массазарча гIоро. Дукха ка йоашаш БАМа гIишлонхошта а загайохийтар цо ше. Дусе-Алиньски дукъ долча районе хьу кхуха викъ бао шоватхъалагIча шерашка билла, цу наьъе лаьрхIа тоннель яьпкхвар 1800 метр йаьха е йолаш. ХIанз цуна БАМа гIишлонхой дIатIа кхаьчача. царна бIаргазвара туннель айхха къайла йолга. 32 эзар кубометр ша арабаккха бийзар туннела чуьа, магистраль дIахобахийтара вакъ цIенбеш.

БАМ билла болийлер цу регионе гIор иллара дизза дола картеш наьхъаца кийчъяь рекомендацеши бе а йоахкаш.

— Массазарча гIораца хила деза гIулакха бувзама къайле кораь дукха ха я.— дуц дIахо Анатоле Кина.— Из фуд аьлча — гIор дораe ёзар да. Ишттa, БАМа лаьттан полотно IотIалехкац хьалхаггIа а кийчъьяча моттигаш тIа (лакхера лаьттан тIо хьа а баьнхе) из IотIадекы, кхыметтел хьехача хьуна гударгаш а вгIаш болча баь тIа. Цо яшийтац гIораьь йола лаьттан «кIоаргаленаш». ХIаьта маьлха йовзал тIаувзаргйовлаш, цуниа тIажех йоккхача блокех латте дика мукхеташ йола лоамах материалий «кочамаш».

Дукха моттигаш коравьй БАМе тайп-тайпарча конструкцех лаьрхIа хьаьн йолча термосваи утттае. Уж дIаухийт тIаьи техкача а, электропередачай линеешта доагIача бIоагIашта кIалха а, лаьтта Iодоссадеш плотинаш еча хана а.

ГIора говзанчаш даьча хьехамех пайда ийдар магистрала уллувра автоникъ буллача хана а. цо доиха гIо-новкъостал дир БАМ буллача хьалхарча юкъа. КIезигача хакиа мара лаьрхIабар викъ билла, баькъа гIора говзанчашта карагIдаьннар бахьан долаш из кхы а накъабаргба БАМа зона тоаяра.

Массазарча гIоро ший коррективаш яьй нах чубаха еча гIишлошта а: аьйна бетона кховраца чIоагIдаь долча Iодоссадаьча лаьттан гIайдаш тIа догI хIайа цIенош.

— ГIишлонхошта лаьрхIа (хIаьта уж трасса тIа 100 эзар совгIа ба) хьалъяьй цхьа миллион квадратни метр баха моттигаш. — дуц гIишлошьяра начальника заместителa Васильев Алексей. — ХьалъегIай 60 нел совгIа станции разъезди. итташ дика тоаяь йола юрташ. 50 эзар саг ваха БАМа столица йола Тында яла город. ХIаьта тха цIакиха а хиинаиц, массазарча гIора бехи бе йиш йолаш, лоаламе аварий ни моттигаш.

Рашиль БИКТАГИРОВ
АПН корреспондент

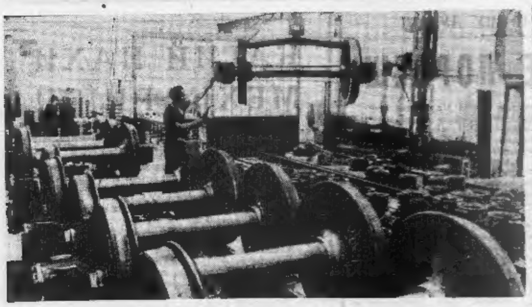

В. Е. Войтовича цIеранIча Къахьегама ЦIеча Байракха ордена Московски вагоноремонтни заводе шу доладелча денз планал совгIа ремонт яьккхай 6 пассажирски вагона, хийцаьй 98 церда чархий пара.

Овлангара предприятена реконструкци еча чоалханерча хьалашна заводской коллективо толаме кхоачашъяьй пассажирски вагонашта ремонт яра, мехна машинаькъа транспорта лаьрхIа роликови чархий параш, запасной оатхалаш арахецара задани.

Хьинарстlа къахьегара новкъостал ду цаI йолча нарядагIа къахьегама юкъе даакъа лацара коэффициентах алапи а телаш бригадаша болх баро. Къахьегам вIаштIехьбаккхара цу форма юкъезаьб 53 процент производственникаш.

СУРТА ТIА: колесно - тележечни цеха роликови отделене кийча продукци тIайоташ латт.

А. ПУШКАРЕВЕИ, И. ФЛИСЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

МАССАЗА А КОТЪЮВЛАШ

ЦIеной деча комбината Цечоев Iаддал-Хьамида кулгалдеш йола комплексни бригада ерригача республике йовзаш я аьлча харц хургдац. Плани тIайоца социалистически дехкарени тIехкхоачашдеш чакхдаьнна пятилетка дIадаха хьалхара ши шу гIишлонхоша. ХIаьта укх шера миштта бу болх? Цу хаттаре жоп луш коммуниста Цечоев Iаддал-Хьамида аьлар, планагIа укх шера кхоалагIча квартале Грозне, Сайханова цIерагIча улицагIа 108 квартира йола цIеной хьалдаьдаха дезаш дар тхо. Уж йистедоалаш латт, чакхдоалаш да тIеххьара отделочни балхаш.

Хьалхара ах шу чакх ма даьллинге оаха хьалде доладир иштта дола цIеной Грознерча Черноречье поселке. Цига бу хIана тха бригадо дукхагIйола болх. Уж цIеной укх шера хьалдаь дергда тхо. Бакъда, цунца чакхдалац укх шера оаха дергдола балхаш. Цу поселке тха гIишлонхоша хьалдергда 70 квартира йола цIеной.

Отделочникаш массаза а раьза хул цу бригадо хьалдетта цIеной штукатурна яьбасар хьежха, кIир теха чакхдахара. ХIана аьлча ноашта тIехьабоагIарий уйла а еш болх бу бригадо. Из бахьан долаш аттача боал цар болх, сихагIа чакх а боал.

Иштта а дика хинна къахьегама дисциплина дIадахача шера КПСС Центральни Комитета ноябрьски Пленум хинначул тIехьагIа кхы а чIоагIъеннай, дикагIа да хьадеш дола балхаш а. Цига шоаш хьадаь даьннача кхы шоаллагIа тоаде тIабаха бийзабац бригада гIишлонхой.

Бригадера болх дикагIа тоабала болабелар из бригадни подряда формага яьнача хана денз. Къахьегам иштта вIаштIехьбаккхаро йиш хулийт болх дукхагIа а дикагIа а бе. Цунга хьежжа гIишлонхой алапи а лакхлу.

Бригадера цах барттайна. цхьан цIен делал санна вIашил хьожаш болх беш ба. Цига ба дукхача хана денз гIишлош еча къахьегаш хьабоагIа цах. Царех ба монтажникаш Олейник Степан, Юнусов Ширани, Лопанский Владимир, Гиназов Сулейман, Яхьяев Висий, кхыбараш. Царех хIаране шиъкхоъ гIишлон говзал я.

БоккхагIчар зIамагIбараша дIа а хьехаш, массане а толамаш доах. ХIаьта бригадир ше гIишлош яра деррига балхаш довзаш, къахьегам нийса вIаштIехьбаккха ховш. Йоккха балха опыт йола саг ва. Ткъаь пхиъ шу да цо гIишлош еча болх бу. Ше цкъа хьалаьна из къахьегама нийъ кхы дIа ца хецаш хьавоагIа Цечоев Iаддал-Хьамид. Цунна хов нахаца болх бе, хIаране оамали цунна дикагIа карагIдаргдари довзаш дIанийсбу балха тIа бригадера нах. Цар дикагIа къахьега дог доагIаргдола дош корадоагIа царга ала.

Доккхалаш ца дезаш, бригадерча нахал тIех ше лархIа ца гIерташ хиларо гаргаоз цунна нах. Хьаккхашта дагабувл цунца балха тIа дедезачун хьакъехьа меттел, шоай вахаре нийслучун даькъе а.

Кулгалхо меттел, хьехархо а ва Цечоев Iаддал-Хьамид. Цо дукха гIишлонхой Iомабаьб. Цо Iомабаьча Котиковх, Мурдаловх, Гайстах дика бригадираш хиннаб. Болх дика барах, общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах Цечоевна Къахьегама ЦIеча Байракхел Октябрьски Революцеи орденаш еннай.

Коммуниста Цечоева бригадерча болхлошта юкъе политически кхетама болх а бу. ХIанз кIоаргга боззийт КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС къахьегама социалистически [illegible] чIоагIъярах бола сацам. Партен правительствай къахьегача сага йоакхо еш хилара къаьстта дола тешал да из. Цо кхы а лакхду къахьегача сага сий. Бригадерча наха чIоагIа могаду сацам тIа дувцараш. Цу сацама жоп луш кхы а дикагIа къахьега дерхI Цечоева а, цо кулгалдеча бригадерча наха а.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАРАШЦА—КЪОВСАМ

Болх тоабеш да тхо

КПСС XXVI съездо белгалма даннхара. сийрда кхоане хьалъю саг кхевар дувзаденна да цун уйлаш, санхетам, ширача замах дисача ийрчача гIулакхех IоцIендерца. Цо дIадех вай вахаре хIанз а нийслуш долча воча гIулакхаща тIагIертта къовсам лоаттабелга. Юртсовет йоакхо еш я кхуваш йоагIа тIехье дийша хилийтара, цунна нийса кхетам балара, кагирхой шоай юрта чIоагIiбар духьа школана профориентаци яра новкъостал ду.

Тха каст, каста къамелаш хул моллашца, мурдий туркхашца, дика культах доала законодательство телхадераща, дIахойт цар лелабу никъ харцахьа болга. Цу хьакъехьа белгтала болх беш я юрта Совета актив, депутаташ. Наьха санхетам лакхбаларга хьежжа царна халагIа хул шоай гIуланхаш чакхдаха.

ЛаьгIеннад урдув доахилга, дукха ястий кхувлилга. Укх тIеххьарча хана юрте цхьа моттиг хиннаяц низагIа саг йодаяь.

Оаха дика кхетаду тхоай болх денгара-денга тоабеш керда формаш лехаш бе безилга. Исполкоме вIашагIъелла я дика культех дола законодательство миштта кховачаш ду тIахьожаш лоаттабу комисси.

Цун члеиаша белгалдоах дикаех тешараша кхувш йоагIаш йолча къонача тIехьенна деш дола харц хьехамаш.

«Идеологически, политикни кхетама болх дIахо товбарах» йола КПСС ЦК сацам кховачаш а беш болх беш ба тха депутаташ М.-С. Аушев, Т. Нальгиева, кхыбараш. Денгара - денга тоалуш йоагIа тха юрт. Юрта я 3 школа, культура ЦIа, библиотека.

Къахьегамхошта юкъе атеистически кхетам боаржабеча хьинарс даакъа лоац педколлективаша, юрта общественносто. Берий даьй-ноанош ца кхетама болх бой а всеобуча закон телхадераш нийслу хIанз а, дукхагIа долча даькъе йиIнгаш деша ца ухийтараш а.

Цу тайпарча нахаца дукха болх бе безаш хул, хIаьта тха из вIаштIехьа а доал.

Общественни болх дика беш ба депутаташ — хьехархой А. Аушев, А. Муцольгова. Цар шоай хьинар, низ кхобац дешархошта коммунистически кхетам балара, цар материалистически мировоззрени дегIайоалаяра, массаза кхетама болх бу берий даьйноаноша.

Библиотекара Д. Коздоевас, культура ЦIен директора Хь. Аушевас, лекторски группа кулгалхочо З. Евлоевас дика вIаштIехьбоаккх шоай болх. Цар наст-наста еш атеистически темах йола лекцеш кийчъю кагирхой, тIема ветеранашца вIашагIкхетара сайренаш. Цу тайпара мероприятеш цар ю МТФ, школашка, тракторни бригаде. Юртарча библиотеке йолаш я «Атеиста уголок». Укхаза долаш да активисташта эшаш дола литература.

Тха исполкомо чIоагIа болх лелабу керда обрядаши цIейши наха юкъе доаржадеш! уж хозача гIулакхаща дIахьонхаш.

Iалаьмате сий долаш, йоалаечоа а йоагIачоа а хозе хеташ, санъерлами дIахьо оаха саг яр-яхар. Халхар, ловзар долаш хоза чайхдоал хьоалчагIа. Керарча шера дIабахача 7 бетта 37 цу тайпара моттиг нийсъелар тха. Иштта болх лелабу оаха керда бер хьахилар дIаяздеча хана а. Къаьстта терко ю оаха хьаьнала болх а баь пенсе болча наьха сий дара гIуланха. Царна «Ветеран труда» — яха медаль луча дийнахьа № 2 йолча школа актови зале доккха ловзар эттар, пенсионерашта пионераша зизаш делар, хIаьта «Малп» совхоза дирекце маьхе совгIаташ делар. Царна юкъе бар Аушев Ибрахьим, Муцольгов Осман, Албогачиев Умархьажа, Цороев Хьасан.

Юрта дика болх беш я халкъа дружина. Цун керте латт хьехархо А. А. Аушев. 30 сагах латтача цу дружина дика гIулакхаш карагIдийнад. Цо чIоагIа терко ю наха юкъе профилактически болх бара. Укх тIеххьарча хана юрта нийсденнадац къоал дар, йовсарал леладар, общественни бокъонаш телхар.

ЛоархIаме болх баьб юртсовета наха юкъера довнаш дIадоахача комиссе. Иштта совхна оаха кулее бигар НальгнаькъанI Медарнаькъани. Керарча шера хоза доацаш хIама дир Барнинхоев Мовлас. Цо шийна цIеной дотташ ваьллача сага билхак доагIа ахча. дIа ца а луш къовсам баьккхабар. На ноашта хийча комиссе членаш юкъеебахар цига. Мовлах чIоагIа бехк баьккхар, ахча дIадалийтар. Боахам къувсеш гIар яьлар Аушев Туханан цо йитача сесаган юкъе. Царна юкъера гIулакх а къоастадаьд комиссе. ХIанз тхо бокъалгахьа доаккхаш да Аушев Мажита Ахьмадан цун веший сесаган юкъе этта гIулакх.

Юрта нийслуш да цхьаболча нахабокъо йоацаш лаьтта чулуцар а. Иштта совхна Карагандера цIавена Татриев Iумар 3 гектар лаьтта чулаца велар. Лаьттах Iонахьа керт йир. Юртсовето гIоттадир из дош. Татриева хьалъяь карт дIаьаьккхар, цу хьакъехьа оттаь материал дIаеннай Назрановски РОВД.

Дика болх баьб тIеххьарча хана юртсовето, депутаташа, активисташа. Бакъда, балха тIа ледарлонаш а гойтай. Цудухьа, кхоачамбоацараш дIадахара оаха оарцагIа яьккхай тхоай мел йола торонаш.

М. ГИРЕЕВ,
Сурхотlерча халкъа депутатий Совета исполкома председатель.

САГИ IАЛАМИ

ВАЙ ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

Iалама оттам хувцабаларах (хьунаш хьекхарах, лаьтташ ахарах, иштта кхы дIахо а), цул совгIа, харцахьа леладеча чарахьаьлю а дукхача дийнача хIамай фу доададен латт, хоада а даьд.

Иштта, Кавказера сага «новкъосталца» 9 тайпа оакхарий дийна дIадаьннад. Уж да: лом, акха уст, кулан, гепард, бобр, сай, тарпан, зубр, цIокъ. ХIаьта кхыча районашка, шаьрача аренашка дахаш дола тайпаш — дрофа, стрепет, сурок, иштта кхы дIахо а.

Иштта, 20—30-гIа шераш доладелча денз республика колхозашеи совхозашеи кIоаргех мукъадаьта, цIендаь, донъадаь юртабоахама оборота юкъедоаладаьд 200 эзар гектар гаргга лаьтта. НагахьахIанзарча Нохч-ГIалгIайче 1913 шера 2 эзар гектар мара хий тохаш лаьтташ хиннадеце, хIанз республика колхозашеи совхозашеи 130 эзар гектар хий детта лаьтташ леладу. Цул совгIа, республика городашкеи юрташкеи чуйнна гIишлош еш латт, ихаш тIа массе а шера бIаьш тоннаш доььаж довла хими натааш етт (удобренеш, гербицидаш, инсектицидаш, иштта кхы дIахо а), цар чIоагIа зе ду дийнача хIамашта дебара. Iаламца хинна долча цу тайпарча хувцамаша дукха дийна хIамаш яхаш йола моттигаш йохаьй вай республике а. Цудухьа цхьадола дийнача хIамай тайпаш геттара а дIадаьннад, вожаш а дов гарга да. Цудухьа вай мехко а дерригача дунено а тIаийца йолча дийна хIамаш лорабаьа программо дехкарийла ду вай воай республике дахача дукхача дийнача хIамай йовкхо е, цар вахар бахьан бехктокхаме хила.

Миштта хувцаеннай вай республикера фауна? Иштта, литературни источникашца а йоаьхий хоаш йолча наха, а яхачох, дIадахача бIаьшерех а хIанзара бIаь шу доалуш а Наурски, Надтеречни, Шелковской районий территоре тIа дукха укх тайпара дийна хIамаш яьхай, масала: кулан, тарпан, сай, акха хьакха, сайгик, лийг. ХIаьта акхача оалхазарех — акха котам, моаш, иштта кхы дIахо а. Цхьан хана вай мехкара фауна хоавеш хинна уж дукхахча тайпара дийна хIамиш хIанз вай республике кагтахьа мара нийслац, царех дукхагIъяраш йина дIаьлинай.

ТIеххьарча 10—15 шера фу хьадад биологически кхакъевхьа чIоагIа мацхе долча оалхазарий — уж да дрофан (меттигера цуа цIи довах я) стрепета. ХIаьта уж оалхазараш вайнига дукха дар, сага дагадацар селлара лоанача юкъа уж геттара доацаш дIадаргда аьнна.

Геттара кIезига дисад вай мехка укх тайпара оалхазараш а: довха, сарсал, сира арара моаш, лоамара моаш, акха котам; оакхарий — мосар, дийг, даьгIастей хьагI, норка, хорек, хешт, борцакх; текхашъяраш — шолкъаш (лоамара), зене довна — текхаргаш. Гаранти яц цу садоахкача хIамай а фу хадаргдац, аьнна, долакхи стрепети санна, цудухьа уж вай чIоаттIа лораде деза.

Вай республике дукха хIама деш латт Iалам лорадара. Вайцига я дийна Iалам лораду итт заказник. Зубраш, гаьзарий, лийгаш. довхаш, иштта кхыдола а дийна хIамаш доаде бокъо яц, уж дIаяздаь да дунен а СССР а «Цlеча книжка тIа».

ХIанз вай республика территоре тIа далаш да шура оакхарий 60 тайпа, 150 тайпа бIенаш ду оалхазараш, 39 тайпа чIыьаьрий, 24 тайпа рептилеш, 8 тайпа амфибеш. Иштта да тахан вай республика дийнача Iалама беркат. Из лораде а совдаккха а деза. ХIаранена хе деза, Iалам лорадеча массе саго даакъа лаца дезилга.

Доккха зе ду республикерча дийнача хIамашта хиний берда йистошкара баьцоагIаши кIортаргаша дIаядаро дукхача дийнача хIамаша, оалхазараша хIаьта а. Цу тайпара моттигаш ют Оалхазараштеи кхыча дийнача хIамаштеи чIоагIа Iаткъ кхашта доьхаш доалла химинаташ еттилга. Ши-кхо шу хьалха Урус-Мартановски района боахаме цу тайпара моллаш теха кхаш тоадича эзараш кхонхарч дайра, хIаьта Ачхой - Мартановски районе «Лермонтовский» яхача совхозе, айха оалхазараш доерал совгIа, дукха наьха кIагIа леладу оалхазараш а дайра (мосалаш, котамаш), доьхаж доалла ялат а дина. Цу тайпара моттигаш Грозненски районе а хиннай. ТIакха, республикерча цу районий а кхыча районий а специалисташта хе деза, кхашта зене йола хIамаш йоае шоаш ехка доьхаж теха моллаш грызуний къоргашка мара етта йиш йоацилга.

Цул совгIа, дика дар боахама гIулакхаш леладе бокъо йолча хIанзарча заказникашта нийсса, кхы лоравеш йола заказникаш хьайоре, цхьа - цкъ хIаьта а. Сона хетачох дийнача хIамай дуне лородара боккха пайда баргбар цу хьакъехьа лекцеш ешаре, семинараш йоре юртбоахама специалисташа, биологаша, Iилманхоша. ТIеххьарчар чIоагIа кIезига къахьегамхошта хьалхашка радион телевиденея гIоала. Цу шедолчо чIоагIа гIо-новкъостал дергдар вайна гонахьара Iалам лорадара, пайданера фауна совъдинхара, республика Iалам боахамах дикагIа пайда эцара.

В. ДИКАЕВ,
ветеринарни Iилмай кандидат.

ЛАЬТТАН ЛАКХЕРА ТIОА ЛОРАБАРИ ЦУНАХ ПАЙДА ЭЦАРИ

Лаьттан лакхера тIоа хIама тIадоалаш а ший тайпара оттам хьахилара профильни тайпара а ба. Из хьахиннаб дукхача хана доаний тайптайпарча породаша, фево, хиво, баьцовгIай а садоаллача хIамай а организмаша, наьах вIанараша вIаши буздамаш-Iотькъамаш леладь хилархах.

ХIара лаьттан гектаре тIа бIаьш эзараш, миллионаш тайпара кIезиний садоахка хIамашк ях. Лаьтта кхача дийнача хIамай дозал цхьаволча хана массехк тонн гергара кхоачаш хул, ма дуккха а дукхагIа да лаьттан тIа кхача дийнача хIамай дозалал. Лаьттах йоахк миллиардаш тайп-тайпара бактереш. Садоахка хIамаш а бактереш а чIоагIа лоархIаме я лаьттан лакхера тIоа хьахилара а цун хIама тIадалийта ниа цилийтара а, хIана аьлча, цар вIаштIехьдоал тайп-тайпарчи баьцовгIех а дийнача хIамаех а юхедисараш, шоай кер чу гIолла чакх а довхаш, лаьттаца дIа-са аде. фон хийн чакхдаргдолаш лаьтта хилийта.

Дукхача тайпара ба лаьттан лакхера тIоа: «ХIама тIадоала лаьтта!» яхилга а оьтносительно да, хIана аьлча, моллагIа а лаьтта тIехдика хIама тIадоалаш хила йиш а юртбоахама цхьан культурана, кила йиш я пайдана доапаш а кхычунна. Масала, ялат хьувкъар лакха хилац эзот кIезига долча лаьтта, цу тIа дика хьийкъе хул бобоеп культураш.

Цул совгIа, ший тайпара белгало я лаьтта хIама тIадаларен ца даларен юкъера боараш хьахьожхаш. Гумус я из. Гумуса гIоа боккха е дIамига хиларга хьежжа дика а во а лархIа йиш я лаьттан лакхера тIоа, хIана аьлча, цу гумуса тIара хьаувз баьцовгIаша шоай кхача, гумус я почвана структура лур, цунга хьежжа вIаштIехьдоал хийи фен баьцовгIашта кхоачам бе. Iаьржача, дикагIа йолча почвай лакхерча тIайца 15 процент гумус я. Эзараш шераш дийзад лаьттах йоахкача микроорганизмашта сов дукха йолча органическа йисарех иштта йоккха гумуса запасаш хьае.

Миштта доал ду саго лаьттан фонда, лакхерча тIоапа?

Вай Лаьтта юртбоахама культураша дIалаьпа 15 млн. кв. км лаьтташ да, царех дукхагIаераш оахамаш-та, кIезигагIа — плантацештеи, бешамаштен, иштта кхы дIахочарнеи. Цул совгIа, 30 млн. кв. км даьгIенаши цонаши я. Иштта дIалаьрхIача, дерригача дунен тIарча лаьттах 30 процент мара

Эггара чIоагIагIа саго лайда эцаш дола лаьтташ оахамаш, плантацеши, бешамаший ераш да. 10 процент маре лаьттах оаш дIа ца лоаце а. 90 процент юртбоахача продукташ лу цар. Пайда эцаш дола лаьтташ дунен тIа дукха а дукхагIа дилийта йиш яр, бакъда цу гIулакха наьха санна капитал эш.

ХIанз, геттара яра яле а кхачая проблема, бIаьш миллионаш нах моцал хьегаши боагIаш бола кхача ца буцаш бале а. деррига дунен тIарча юртбоахама лаьттай площадь хIара шера 5—7 млн. гектар кIезаглу. Из да цу лаьтташ тIа цIеной а, наькъаш а, хий кхаттаду моттигаш а еш хилар. цул совгIа, лоамех пайда эцаш йола промышленность дегIайоагIаш хилар, иштта кхы дIахо а.

ЛАЬТТАН ЛАКХЕРЧА ТIОАНИН ЭРОЗИ

Юртбоахамий лаьттай юкъара площадь кIезигъялар ал совгIа, дунен тIа дукхача районашка лаьттана деградаци хилар лакхлуш латтар кхераме тенденци я. Цун керттера бахьанаш да февон хийни эрози яр оахача лаьтташта (доакъашка къаьстта а), территореш ахар, агротехника йоагIача бесса лелаца яр, зене йолча веществашца лаьтта бIехдеш хилар шахташца, карьерашца, террикоиашца хIаландеш хилар, хиш дехкаш долча лаьтташка тух спадалар, ушалаш йокъаяр тIехдалийтар. доахан доаждалга йоагIача бесса ца леладар, хьуиэш йохаеш хилар, балхаш деча агротехнически еба машинаш леланр, сов лакхача боараме долга. Рациональни йоаца методаш боахаме лелаеш хилар да керттера лаьттана эрози хулаш хилара бахьан.

ЛАЬТТА ДЕ ДЕЗАРАШ

Юртарча боахама хьалхашка латтача дехкарашна хьежжа (лаьттай продуктивность лакхъяр) на проблема тоххача хана белгалбаккха. Йиш я массехк къахьегара лостам. Из да почвана рекультиваци яр а, промышленностай гIишлоштеи хьалуцаш дола лаьтташ кIезигдар а, юртбоахама боацаш лаьттах пайда эцачар дайнар юхаметтаоттадеш хилар а, массе тайпара лаьтташта ю мелиораци а эрозеца доаттабеча къовсамца цхьана, юкхера а лаьтта леладеш йола техникеи системеи дикагIа хилийтар а. Царех цхьадолчар тIа соацаргда вай.

Лаьттаща рекультиваци ярах дола хаттар. Советски Союза территорега диллача, йоккха пачхалкъахе я дунен тIа. Из хиттара дале а, СССР-е чIоагIа хьураш ду лаьттан. Даим дукхагIа хулаьтащ тIехьагIа, рекультиваци яь долча лаьттай площадь, дикагIа хул юрта боахама юха дIалуш дола лаьтташ шоаш а. Ши масал да. Белоруссе торф яьха дола лоха кхаш рекультиваци яьчул тIехьагIа мантал хьаихара дIалу, хIаьта юкъерадараш — оахамашта. Рекультиваци еш хиина дола зе юхаметтаоттар хьалхарча шера, цул совгIа, дикка пайда а баьлар.

ШоллагIа масал. Орджоникидзерча марганцеви руда доахача горно-обогатительни комбинато хIара шера 230 гектар хIамай тIадоалаш дола лаьтташ леладу. Балхаш дIадолададалехьа, почвана тIера хIама тIадоалаш бола лаьттан тIоа шорттига хьа а баькие дIаьдь цу гIулакха лаьрххIа дь йолча хранилищешка. Балхаш йистедаьнначул тIехьагIа, карьераш юха хьал а йое, цу моттигашка юха хьа а бай шоай лаьттан тIоа IотIабула. Цу тайпара рекультиваци яьчул тIехьагIа боккха хьувкъам белар кхайво — 40 центнер ялат гектара тIара. ХIаьта рекультиваци ярах хинна зе цхьа процент мара дацар цигара хьадаьккхача рудай маьхаца нийсдича.

ХьаэнаргIья вай лаьтташта мелиораци ярах йола проблеме. Мелиоративни балхашгар тайп-тайпара да. ДукхагIа яьржаяр лаьтташка хий дехкара а уж докъадара а йола гидротехнически мелиораци а. Дунен тIа ерригача хий дехкача системо дIалаьца 230 млн. га я, из площадь кхаь даькъа шийхьача — цунах ши даакъа дуга дIадувш да. Хий дехкаш долча лаьттай площадь сиха йоккха хулаш йоагIа. На де, хий дехкаш долча лаьтташкара дукхагIа стабильни бола хьувкъам баха йиш хилар. ХIана аьлча, хий дехкаш долга лаьтташ хаоттамах тийша дисац.

Вай мехка хIанз хий дехкаш а докъадаь а долча лаьттай площадь 35 млн. га я, хIаьта 1985 шера 40 млн. гектарал дукхагIа хургья. Гидромелиорированни долча лаьтто, оахамий а бешамий а 10 процент мара площадь дIа ца лоаце а, 30 процент гаргга лаьттара продукци лу. Юртбоахама лаьттай юкъара площадь дукхагIа хилийтара а, цар тIа дIадийначa хIамах хьувкъам лакхагIа хилийтара а деш дола балхаш йоккха капитал дIаяхийта эшаш да. ИттлагIча пятилетка шерашка мелиоративни долча балхашта 40,6 млрд. сом ахча дIалахийтад, из да мехка юртарча боахамах дIадахийтача ахчах даьлагIа дола даакъа.

Хий дехкаш хиларо дика эффект яла йиш я дукхача хана, ала санна дерригача Iалама хьалий кийчча хилча. Кхашка дехкаш дола хиш, климатага а, почвай свойствага а, тухан тIоа алдара кIоаргалга а хьежжа, дукха е кIезига хила деза. Аридни зонашка тIехдаьккха хий дехкаш хиларо лаьттанцара тух соидаккха тарлу, туха чIор дуж тIанхха лакхе, лаьтта хIама тIадоалаш хилац.

Вамъда, лаьттанцара тух соидаларца а толаме къовсам лоаттабе йиш я. Иштта, ший хана Ферганскии Вахшскии атагIошка уллача тухо хIама тIа ца йоалийташ йоассаь хиина Меца дренаш вIаштIехьдаьлар лакха продуктивни лаьтташ хургдолаш тове, — доккхий хьувкъамаш хул хIанз цига дIабийнача боамбе, лоцерна, хьажкIий, свеклай. Из вIаштIехьдаьлар вневегетационни йолча хана цхьацадола дренажни хиш ара а доахаш 3 метр кIоарга бола дренажни цхарал а баь хий чуухаш долча каналий гидроизоляци тоа а яь, почвашцара тух цIендарах.

Лаьтта дикагIа хилийтара а цу тIа дIадийнa хIама лакха хьувкъам болаш тIадалийтара а, лоархIам болаш да гидротехнически мелиораци еча хана тайп-тайпара химически веществаш лаьттах етташ хилар. Уж я минеральни удобренеш а баьцовгIаш лорвара йола химически средстваш а. Из да гипси кIир йоалла материалаш тохар тух тIадаьнней мистденней долча лаьттах.

Минеральни удобренеш хьаяра гIулакх дунен тIа сиха лакхлуш латт. Масала, вай мехка 1965 шерагара 1982 шерага кхаччанца йолчи хана кхозза лакхденнад из. дикагIа да удобренеш пайда эцаш хилар а. Почваш а цар тIа дIаюбча юртбоахама культурай спецификa а, ландшафта оамал а, климат а, хиво бу Iоткъам а лоархIаш, дукха балхаш ду минеральни удобренеш лаьттах нийсса етташ хилар Iилманца чIоагIде гIерташ.

ДоагIача бесса лаьтта тоаде харо йиш хулийт лаьтта эрозех лорадарал совгIа цу тIа дIайийнача юртбоахама культурий лакха хьувкъам хилийта. ТIеххьарча хана дукхагIа яржаш латт минимально лаьтта тоадар. цу тайпара болх беча хана баьцовгIаш юс лаьттан тIа кIезаглу почва хиво Iокхухьаш. цун пайдане йола элементаш йовш хилар а. Геттара дика да минимально лаьтта тоадеш хилар шерре гербицидаш юкъейоалларца цхьана тардеш леладар.

Иштта дакх, кIоарг ца волча а, лаьтта тоадарен цунах боагIаш бола пайда хьаэдарех наьхаш.

Лев ПОПОВ,
химически Iилмай кандидат. (АПН)

МАРКАША УЙЛА ЯЙТ

Вай мехка арахецача маркаша а шоай даакъа юкъехьу флора а фауна а, хий лорадара, фо цIена хилийтара.

Грознерча «Глобус» яхача тиня чу укх шера хилар «Iалами вайи» яха республикански филателистически выставка, маркаш дийнар цига Нохч-ГIалгIайчен хозача а дIаьхийча а Iаламах.

Укх деношка вай республике кхаьчай июнь бетта арахийца йола «БIаьстан зизаш» яха маркаш. Из сери латт пхе почтови миниатюрах. Хьалхарча марка тIа хьехьекхад лов дIадоаллаше тIадоалаш дола кIай зиза (подснежник). Из хоза зиза бIаьстан символ санна лоархIаш да, хIаьта вай республике а хулаш да из. Уж зизаш бIаьсти йоалача хана шоай оалаш а тIехьа хьа а доахаш доки цхьаболча наха, уж дохка бокъо ца лой а. ШоллагIча, ялх кепиг мах болча марка тIа, бIаргаго йиш я Сибарегlара продеска оала, хьунашка, босешка, кIотаргаща юкъе нийслуш дола зизаш, уж вайцига а нийслу.

Март а апрель а бетта тIадоалаш да печеночница оалаш дола, даим а баьццара хулаш дола зиза, из довзаргда шоана кхоалагIча марка тIа.

ЙиъалагIча марка тIа хьахьекхад вай республике инварь — март беттаншка тIадоалаш дола цицламен яха зизаш. ХIаьта уж зизаш а оалаш тIехьа хьа а доахаш доки цхьаболча наха. ТIеххьарча марка тIа го йиш я «гусиный лук» яха зиза. Из а бIаьстан юххье тIадоалаш да. «БIаьстан зизаш» яха маркай сери кийчъяьр ва художник Н. Сущенко.

Вай мехка законодательни хьисапе лораду Iалам. Эггара керттера дар да хIара саго цун йоакхо яр. ХIаьта наха юкъе Iалам лораде дезаш хилара пропаганда еш хьайоагIа филателн.

П. МИНАЕВ.

Салоlача хана.

МУКАЕВА фотоэтюд.

Истореи культуран дукха хоза памятникаш долаш моттиг я Азербайджански ССР.

Азербайджанан лаьтта долаш да ремеслан культуран центраш хиннача античнин юкъерча бIаьшеренийн гороодаш ядача чухийрца латта гIирсаш.

Крепоста гоззаначаш хьаянь, чIоагIа хоза декораци янь йола дворцови сооруженеш, мавзолеяш, храмаш, маьждигаш, тIаьш, караван-сараяш XII—XV бIаьшерсиийн зодчества IалаIьмате дика обрамецаш хинна ца Iеш. Азербайджана архитектура памятникийн доцпо фондана юкъейоагIаш а я. Юкъерча бIаьшеренашкарча дворцови сооруженешта юкъе эстара хозагIъарех лархIа йоагIаш я XV бIаьшере юкъе кхаьчача хана Баку хьалъянь Ширваншахий дворецa ансамбль.

Азербайджане Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа исторен культураи памятникаш деррига халкъа доалахье а хинна дIаэттед. Историко-культурни рузкъаш лораделга, царна реставраци елга, шерра царех пайда эцилга дачхаьалихен йоахко йола хIама а деш законодательно дIачIоагIдаь.

СУРТА ТIА: республика Iилмай Академе Азербайджана исторе музей цхьан зале.

В. ВЕЛИЖАНИНА,
А. ТАВАКАЛОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭКСКУРСОВОДАХ ДОЛА ДОШ

Ловман мохк — Нохч-ГIалгIайче соло Iачa нахаъ а туристашта а езалуш йолча моттигех цаI я. «Грозный» яхача турбаза гIулакх деш я кхоъ Еррисоюзия маршрут, царех я «Кавминводы курортагара Каспийски фордага кхаччалца яр», «Нохч-ГIалгIайчера Адмаре кхаччалца яр», «Нохч-ГIалгIайчера Каспийски фордага кхаччалца яр». ХIаьта туристашта вай мехка хозал, истори, хIанзара сурт-сибат дика довзийтар дукхагIча даькъе экскурсовода кара да.

Петрова Таисия Владимировна экскурсей а путешествей а Грозвера бюро болх беш йола ялх шу да, шийца болх беча наха — экскурсоводашна а экскурсеш еш болча наха а дика сий ду цун. Из я ший гIулакх дезадеина саг, цун хIара экскурси кердадар довзийташ я, стихашца, преданешца, легендашца вай мехка, юххе ядача республикай: Къулбаседа-ХIоалбеда Гуржий Армений истори довзийт цо. Путешестви яр — из хIама довзар да аьнна хет цун, из иштта да а да.

Таисия Владимировнайна дукхагIа езача экскурсех я къаьнарча городе Ереване еш йола экскурси. Дикъ дийнахье еш йола цу тайпара экскурси Петровас дIайолаю К. Г. Паустовске ухх дешаша «...ХIара путешестви — из да цхьа доких я хола а хIама довзар». Из ходадар дойза а довз экскурси ерашта дийтта сахьата ТIеме-Грузински наькъ тIа гIоллa болхаш.

Дукха ха йоалаш Таисия Владимировна экскурсе яха хилар «Севкавпроектмебель» яхача Iилман - производственни объединене болхлошца. Экскурсовод ше а чIоагIа раьзa йолаш цIаера, хIана вътча, экскурси янь группа чIоагIа сакъердалуш, къаьнара архитектурни памятникаш, ширача заман событеш йоаза гIерташ хиннай.

...Новосибирскерча академгородокера Iилманхой группа енаяр кхо шу хьалха вай республике салаIа, цул тIехьагIа цхьа шу дIадаха дац уж вайцига ца боагIаш. ХIаьта цар даим а дех экскурсовод йолаш шоаьца Т. В. Петрова яйтар.

Таисия Владимировна университете дийша я, цул тIехьагIа чакхъаьхай экскурсовода курсаш. Хьехархочун говзал хиларах тарра, цунна дика карагIдоал берашца экскурсеш чакхъяха, царна дукха пайдане хIама довзийта.

ХIанз Петрова ловман мохк бовзийташ я Москвера, Уралера, Свердловскера, вай мехка кхыча минIпташкара баьхкача экскурсанташта.

Р. ДУДНИКОВА.

ДИКАГIЧАР ОПЫТАЦАРА

КИДОВЦИЙ БАЛХА ХЕТАЯЬ...

АргIанара дешара шу дIадоладала таргагIертад. ХIаьта школашка болх беш йолча интернациональни доттагIала клубашта геттара пайдане хургья РСФСР педагогически общества Нохч-ГIалгIай республикански отделене, хьехархой говзал лакхъяра Нохч-ГIалгIай институто арахийца «ДикагIчар педагогически опыта юкъера» яхача серех йола методически пособи. Из хетаянь а Малгобекски района № 24 йолча Новоредантсаи бархIшерарча школерча «Вошал» яхача интернациональни доттагIала клуба балха.

Из методически пособи къаьстта а дика наькъаяргья интернациональни доттагIала клубашта миштa, малагIча лостамагIа болх бе беза хара. Цо хьагойт малагIча тайпара леладу Новоредантски школе берашта, цар даьштахоаношта интернациональни кхетам балар, белгалъяьхай чакхйоахаш йола мероприятеш, цар тематика. Иштта дувц КИДа ялх секцех лаьца.

Дукха а тайп-тайпарча моттигашка бахаш а ба «Вошал» яхача КИДа доттагIий. Дукха болх бу цо юххе ядача республикай вахар дукхагIа довза гIерташ.

ХIаьта методически пособе тIа дувц кидовций хиннача вIашагIкхетарех а, вIашагIкхетараш малагIа чулоацам болаш хул а, чакх миштa дувл а.

Дукха болх бу кидовцаша вай мехка историца дувзадена хIамаш толкаш. Масала, кицача пособена юкъедихьад Чукотски окружной краеведчески музея директора Отке Наталья Павловнас кидовцашка яздаь кагьхат. Малий-те яз? Из дикагIа ховргда каьхат Iоднйшача. «Хьамсара бераш! Сона чIоагIа дика хет шо Чукотке керда вахар хьалдеш хинна шоай мехкахой бовза безам болаш хилар.

Сай наьна даьх Добриев Джантмара Мухьмадах, цун берех а берий берех а аз дувцаргда сайна ховр.

БIаьшере дIайолалуш дукха гIалгIай шоай яраз лаха а ахча даиха а ухаш хиннаб Аляске. Цу тайпарча цхьан группана юкъе нийсбеннаб Я. Мальсагови М. Добриеви. Яраз корадаьдац царна цига, революце хьалхарча шера Аляскеи Чукоткеи гIолла Даьхе йолча цIабакха лаьрхIад, уж кхаьчаб Наукан яха юрта (Берингова пролива берда тIа улле эскимосий поселок). Цига яйзай са наьна, даьна са наьнидов, саьвеннай из, цунна цу юрта ваха Iиннав.

Цар хьахиннад бархI бер. Новикагайола йоI Мэри тIом бола а балале деша йода Ленинграде, блокада йолча хана цига ла. Вокх ворхIенех Чукотке эгтара сий долашагIа бола нах хул. Царех цаI — Аламбик Чукотке хьалхара милиционер хул. Вож — Iалихан — хьалхара печатник. КхоалагIвар (Чукотке хьайийлача хьалхарча культурни база сийна. Вайн аьнна цIи тиллий цох) хIанз Чукоткерча бIарчча района керте латташ ва: из Нультински райисполкома председатель ва.

Лемна Магометовна (са нана) чукчега Откега маьра лаьай, из мугIарерча чарахьагара Чукоткерча Советски Iаьдала вакалга кхаьчав. Из хиннав СССР Лакхехьарча Совета депутат, окрисполкома председатель. Са да хьалха веннав. ХIанз тха городе цув цIи лелаеш я йоккха улица.

Тхо пхи йиIиг йисай. Бериташ дийша ба. Рая — лор, функциональни диагностика отделене заведующи; Катя — хьехархо (хIанз ВЛКСМ окружкома инструктор я); Надя — исторически Iилмай кандидат, Чукотски окрисполкома председатель я. Аз МГУ чакхъяьккхай.

Тха наьна да эскимоссни, чукотски а эрсий а метташ дика ховш хиннав, из чIоагIа лоархIам болаш хиннад цу хана; из тайп-тайпарча партийни а советски а болхлой талмач хиннав.

Шо лоархIаш а шоана дикадар ловаш а йола — Чукотски окружной краеведчески музея директор Отке Натальа Павловна».

Массе а оагIо чулоацаш бола кидовций болх дика хьахьенхаб юцаш йолча методически пособе тIа. Цох пайда эца беза кхыча школаца.

Дукха дIайха деш аьнад пособе тIа кидовций клуба кулгалхочох, дешара-кхетама балха волча директора заместителах М. И. Цечоевах.

ХIаьта из пособи оттаяьр ва хьехархой говзал лакхъяра института гIалгIай меттеи литературеи кабинета заведующи Р. И. Оздоев.

С. АРЧАКОВ.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

ИЗ ХИННАВ ДАЬХЕ ЛОРАЕШ

Дукха нах боаш а гIар-тета доалаш а хиннай призывной пункте. Цига повесткаш яьккхараш а уж ца яьккхараш а гуллуш хиннаб. ГулаьхнаI кагий нахах мехкарийн ордениг. Шо-шо хьалхавала гIерташ военкомата хьатIабаьннечар цхьанна санна аьннад: эгара воккхагIвола хьакъим волча чудахийта тхо.

— Санна веза шоана из? — хьаттад тIема гIирс бувхача саго.

— Алкха цунна мара къоастамургдац тха дош. Берригаш а тIом тIа ухаш лаьтт, хIата тхо фу даь эцашагIа да царел.

Царна дукхаьла хьаарвеьнная военни комиссар.

— Сабардел, гIараш ма е. Цхьанне хьадувцаш. Хов шо санна дакхкад. Шо санна бераш бIаьш ба. Повесткашка хьежа, хьатIакхоачаргья уж шуга айта еза ха е.

Бакъда, гулбеннараш шоай деш тIара боалаш хиннабац:

— Мел хьема веза укхаза. ТIом болабеннаб, тха моттиг а цига я. Юкъ е тха, ноккъост, военни комиссар.

Военном кIираенна хьаьцай шийна хьалхашка латтача нагирхошка.

— Дика да, цхьаццаволаш со волча чудувла, хIараннеца къаьст-къаьста къамаьл дергда аз.

Шай дукха гIулакхаш дапе а хIараннеца къамаьл ду цо, цхьаберш чудакха корта долаш дIацкар, вокхаш — тIом тIа баха лийча е цIабехар.

Цига эттув баьннаб Григорьян Грамай а ...къамаьл хьалхаь хьаьча из хьалдеру Симферопольски тIема училище.

Иштта училище курсант хул № 3 йолча Грозненски школа йоккхагIча классерча дешархочох Григорян Григорех. Бакъда, дукха ха яьккхац цо курсант волаш. Симферополна бомбаш чуетта волалу моастагIа, городера дIаяхта болалу нах. ХIаьта Григорян юхавайт Грозне, пехотни училища лоIамагIа хургволаш. Цига дукха ханзар из, моастагIа фордерa тIалата мегаш хиларех курсанташ дIа-хьа бехь тIема доаттошка. Григорян кхоач Таманe юккерча форда пехоте, стрелкови дивизе. Фашисташа дIалаьцена Керча гаргагIертаи эр дивизи. Григоряну цу хана тIема юкъе даьнъа лоацаш хиннаьадар, бакъда, тIема гIулакх цун дика ховра — из вор мишшa вкхиа.

Форда пехота № 322 йола къаьстта батальон кхоачашдеш хул тIема декхар. Форда тIа гIолла мел натераш. Царца тIом латтача тIакхуть гарз, Керченски проливех ше бича цу трассе тIа минаш ехк.

— «ДIайха» денош дар уж, — йоах Григорий Михайлович. — Цкъа тхона тIадийнар моастагIчун гарз чудала скоадэккхийта амиа. Из денхар дике кхоачайдир.

Форда пехота батальон йода Крымскае кхача станица юкхе. Цига тIемаш ду. Станица бахьан латаш волаш парторганизаца вазален хьаьа Григорянa: «Са тIом бе безам ба коммунист волаш». Бакъда, подразделене комиссар верза, кийчаь къахаташ доврза, цу хана парте дIа ца эцаш вус.

Крымскае мукъайоахкх моастагIчох, цига кулга чоа ю Григорий Михайловична. Госпитале дукха ха яккха езаш хул, чаь-м ерз, бакъда, тIема нийсанд хул форда пехотницах. ТIаьхьшиь шу даьнна хиннав из цу хана. ТIом дIако бодаш хиннаб. Безам боацаш цIавоагIа из Грозне. Уйла ю балха мичахьа ва:ала бакъахьа вар те, кхаш.

— Со торговле балха хьовеву. Из болх са дего хьатIаэцацар. Аз дIахо деш педингституте. ЧакхйоагIиз из.

Григорий Михайловича хьехархо волаш болх баьб № 3 йолча, завуч волаш № 13 йолча школашка. ХIанз из директор ва сайрийнарча школе.

С. ВОРОНИН.

«БАРКАЛ ОАЛ ОАХА»

Хьаьнала къа а хьегаш дукха дезал а кхебеш дайнаной ба Назрановски районе. ХIаьта са дувца безам ба цу тайпарча ПугоевгIар дезалах.

Пугоев Султане Салман ваьв 1934 шера. Дукха векарийн йижарийн бар цун. Дезала эшар доаттаде дагахьа бархI класс яьккхачул тIехьагIа шахте кIор боаккхача балха вода из. Хьинаре къахьегарах массехк грамота, совгIаташ тийлинд цунна цига балха волаш. ХIанз а лорадеш цIагIа улл цунна цига деина памятни сахьат. Цул тIехьагIа Маккиск яхача городе Ленина цIерагIча машинапгьеча заводе цIаладчик волаш болх баьб.

Назране баха цIабаьхначул тIехьагIа «Электроинструмент» яхача заводе механически цехе механик волаш. СГПТУ 14 яхача училище мастералла болх бу. ХIанз «Путь Ленина» яхача районни газете фотокорреспондент ва.

Иштта хьаьнала къахьегама никъ хьабенаб цун сесага, дезала наьнас Пугоева Бийсолта Маккас. Кхалнаьха хIамаш тегаш йола курсаш а яьха ателье болх беш хиннай. 1969 шера Назране типографе наборщика учеица йолаш балха яхай из.

Шин бетта Iомайир цо вIалла шийна ца яйха говзал. Цул тIехьагIа разряд а енна дяиха толамаш доахаш кхаьхега йолаелар.

Цу хьаьнала къахьегаш болча дас-нанас бархI дезалхо хьалкхеваш латт.

Масала, Мадина итт класс яьккхачул тIехьагIа Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхаьхьалихен университете химико - биологически факультете деша этар. ХIанз кхоалагIча курсе дешаш я. ВоI, Мухьмад, Назранера совхоз - техникум а яьккха, Советски Эскаре гIулакх деш ва. Мовлатхан а ший йишийца университете физически факультете дешаш я. Алам а Серноводскера юртбоахама техникуме кхоалагIча курсе дешаш ва. ХIаьта эгара зIамагIйола Таьзала ухх шера подготовительни классе деша гIоргья.

— Миштa вIаштIехьдаьнад шун массанега дешийта, уж харцахьа боацаш хьалкхебе? — хетт аз цар даьгаьнаьнaга.

— Цу гIулакха оаха эгтара хьалхагIа баркал оал вай пачхаьхьалкхенна. Уж зIамигa болча хана деша царна ахча телаш хьадоагIа вай Iаьдал; хIанз а университете, техникуме дешаш багIачарна а стипенди тел. ШоллагIа баркал оал царна хьийхача хьехархошта.

А. САГОВ.

СУРТА ТIА: ПугоевгIар дезал.

СОВЕТСКИ ГОЛОГРАММАШ КОПЕНГАГЕНЕ ХУРГЬЯ

Укх шера 16 сентябре дена 4 октябре кхаччалца Копенгагенерча датски Къаман музее хьаелларгья голографех йола СССР Iилмай Академе выставка. Выставка вIаштIехьяьккхараш — «СССР — Дани», «Дани — Советски Союз» яха обществаш.

Голографи — предметий объемни изображени хьаеш йола керда метод 1948 шера юкъейоаланьр ва английски физик Деннис Габор. Цунна дувзадена хIама а доацаш вай мехка цу даькье теоретически экспериментальни балхаш даьд СССР Iилмай Академе член-корреспондента Юрий Николаевич Денисюка. «Сома» (кхаь боараме) йолча Денисюка голограммаша дика шерью Габора кийчъяь шин боараме йола голографи, хIана аьлча объектаи объемний изображенеш дикагIа хьахьоахa цо торо лундаь.

Данерча выставкана лаьрхIа кийчъяй 60 гаргга голограмм. Царна хьахьокхаш хургья кертерча даькъе чакхсадоагIачеи матовни кизгах дукха мах болча металлащен тIоцен дограмаш деш XVIII а XIX а бIаьшеренаш ка янь скульптурен пхьегIаши.

Ленинградски Эрмитажа, Исторически музея, Москверча халкъа искусства Музея экспонаташца цхьана цига хьахьокхаш хургья иштта голографически архивни техника а метрологически устройствои а — деталий боарам нийса къоаст а б е ш (цхьан микрометрага кхаччалца) йола голограмма.

КУДРЯШОВ Виктор,
АПН корреспондент.

ИШТТА БАХ КЪАХЬЕГАМХОЙ

Цхьа шу совгIа ха мара яц «Старогрознефть» НГДУ вахара - коммунальни боахама чуйоагIа Кошевой Олега цIерагIара общежити хьалъянь. Общежити сона йовзийтар цун комендянта Прокопенко Валентина Ивановнас.

— Общежите коллектив интернациональни, барт бола цхьа дезал ба. — йоах комендянта. — Укхаза бах эрсий, гуржий, хIирий, эрмалой, нохчий, гIалгIай. Царна болх бе сакъердаме да.

ДукхагIча даькъе общежите бахараш кагирхой ба. Цар хьинаре къа а хьег, хIаьта пар дика салаIара мел эшар даьд. ХIара цIа шин-кхаь сата лаьрхIа да, цу гIулакхо а гIо ду кагирхой баха моттиг хоза, цIена лелае, культурно салаIара.

Цхьа дика салаIара даим а йоакхо еш хьайоагIа общежите совет. Цунна юкъе ба совета кулгалхо, бурув тохара балхий Старогрозненски управлене болхло М. Балаев, спортивни сектор лелаеш вола С. Шаматуров, общежите совета председатела заместитель, № 130 йолча берий беша методист Азарова Светлана.

Дукха ха йоацаш общежитера группа хилар Каспийски форда тIа салаIа яха.

Массово - культурни салаIара балхах дукха дIайха дешаш ала йиш яр. Дукха ха йоацаш цига хилар Нохч-ГIалгIай халкъа поэтесса Р. Ахматова. Цига бокъонаш телхаеш, гIар хулаш моттиг ца нийслой а касткаста общежите боагIа прокуратурера, халкъа судера, милицера болхлой, участкови Юсупхаджиев Хизар. Цар тайп-тайпара беседаш, къамаьлаш ду общежите бахархошца.

Шоаш баха моттиг цIена лелаяр а да лоархIамеча гIулакхех цаI. Даим даикха гIалат доваш цIена хул мехкарий Салангиреева, Джумакишева, Идрисова баха 25-гIа цIа.

Иштта дукха ха йоацаш шийна алапи па доагIе а библиотека лелае аьнна шийна дIатIа а ийца общежите бахача вахага керда литература дIакхоачийташ библиотекера болх бе йолаенай бурув тохара Старогрозненски управлене оператор - коллектор Панкова Людмила.

Къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдеш я пIе уголок. Цу чу телевизор латт, даим керда газеташ, журналаш хул.

Иштта къа а хьегаш, дика салоIаш, шоайла тIера болаш бах «Старогрознефть» НГДУ общежите бахаш бола болхлой.

А. ПЬЯНКОВ.

Редактора зам. **М. М. ХАМХОЕВ.**

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1983—1984 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга дIахойт.

Укх профессеех:

1. **Мехкдаьттеи газеи йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурильщика гIоалча, электросварщика болх бе а ховргдолаш.**
Дешара ха — 1—3 шу.
2. **Буровойшта гIулакх деш йола электромонтер.**
Дешара ха — 3 шу.
3. **Электрогазосварщик.**
Дешара ха — 3 шу.
4. **Слесарь-авторемонтник.**
Дешара ха — 1—3 шу.
5. **Химически анализа лаборант (мехкарий).**
Дешара ха — 3 шу.
6. **Топограф-геодезист.**
Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачаца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 33—50 процент ахча кара дIател. Училище деша нагIаш яьккха ха къахьегама стажага дIалоархI.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци енна долеи диплом дIалу.

Училище чакхъяьккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийша хилара тешал, вахача моттигера справка, ваь ха тIайола тешал е паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш. Документаш хьачуйиду хIара денна 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1983 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша дувла!

Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургда шох, хIаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5 «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ДIАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет яздара мах: шера — 4 сом 8 кепиги, ах шера — 2 сом 4 кепиги.

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенеша, агентстваша, общественни уполномоченнеша.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 АВГУСТ
II ПРОГРАММА

17.55 — «Фуна лаьрхIача люцерна плантацешка».
18.10 — Фильм-реклама.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.25 — «Атеистически темах» (нохчий меттала).
18.45 — «Зама» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерте.

19 АВГУСТ
II ПРОГРАММА

16.00 — Классически хьисапе кIалтокаргах латара Российски совета «Труд» ДСО хьалхале яйнхара.
17.20 — Хьа горизонташ.
17.30 — Киножурнал.
18.00 — Идеологически балха практикацара. «Хьехамаш тешавеш».
18.15 — Фильм-реклама.
18.20 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.40 — Кхачане программа кхоачашъеш. «Тосненски гуйре». Документальни фильм.
18.55 — «Са йиша — ловманхо». Нохч-ГIалгIайчин халкъа поэтессай Р. С. Ахматовай кхоллам (нохчий меттала).
19.30 — КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленум. Дешаш гIулакхан цхьогIо (гIалгIай меттала).

РАДИО

18 АВГУСТ

7.20 — Передачай программа. Хаоттам бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юрт: гIулакхаши йоакхоншеи». Хаоттамах бола хоам (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Музыкальный антракт (гIалгIай меттала).
8.40 — «Общественни порядка ха тIа». Радиожурнал (эрсий меттала).
11.15 — «Яхае хьинача коллективай перекличка» (нохчий меттала).
11.30 — «Социалистически къахьегама дисциплина — хьино дIадехар» (эрсий меттала).
11.45 — Музыка (гIалгIай меттала).
15.15 — Концерт (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Патриот». Радиовыпуск (нохчий меттала).
17.31 — Халкъа музыка (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Атеист». Радиожурнал (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — К. Симонов. «Цхьана безама истори» радиоспектакль.
19.44 — Ш. Рашидова дешахь даькха иллеш.
20.17 — «Цхьа ди» А. Бокова дувцар.
20.34 — Вежаршкха йолча республикай композиторий концерт.

19 АВГУСТ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юртара гуйренаша» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — ДIалоких халкъа инструментий оркестро (нохчий меттала).
11.15 — «Микрофонаца Грозне гIолла». Радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — «Ялат кхедархочун дошуо кулгаш». Радиокомпозици (гIалгIай меттала).
11.45 — «Передгруппен къахьегама коллектива лохехьарча зване дисциплина чIоагIъяри». Беседа (гIалгIай меттала).
15.15 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
15.35 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Болхлочун вахар». Радиогазета (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — А. Прокофьев. «Хьо, са Россия, Хьамсара даймохк». Литературно - музыкальни композици.
18.43 — Партах, Даьхенах, Ленинах дола иллеш.
19.20 — «Къьяра дуа». А. Ведзижева романа тIара дакъа (гIалгIай меттала).
19.45 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, хилеи фегара температура бийсана 13—18 дийнахьа 25—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364807, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхтоххана секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364807, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

ОФ00236. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4115.